

สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีเกาะเสม็ด
ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

สมัคร อະเกิงสุข

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2546

ISBN 974-352-502-5

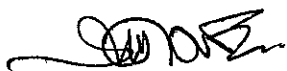
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

9 ก.ย. 2546

168511

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการบริหาร ได้พิจารณาปัญหาพิเศษ
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการบริหาร

(อาจารย์รักกิจ ศรีสรินทร์)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการบริหาร

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ เจลิมมีประเสริฐ)

กรรมการ

(ดร.พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต)

กรรมการและเลขานุการ

(รองศาสตราจารย์ ศรuti สุกครรัตน์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 17 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

การจัดทำงานวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวศึกษากรณี เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริการทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ศรุตดี สกุลรัตน์ และอาจารย์รักกิจ ศรีสรินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้การดูแลเอาใจใส่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอย่างหลากหลาย และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้มีความรู้และความสามารถทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณ ข้าราชการของกรมป่าไม้อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเพ สำนักงาน ททท. ภาคกลาง เขต 4 จังหวัดระยอง เจ้าหน้าที่ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดระยอง เจ้าของธุรกิจบ้านพักบนเกาะเสม็ดโดยเฉพาะ คุณศรารุช รัชมาตา เจ้าของเรือข้ามฟาก และผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงด้วยดีทุกท่าน

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้นและมีได้กล่าวมาแล้ว ณ ที่นี้ หากประโยชน์จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปช่วยสร้างเสริมความรู้และเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่สังคมและประเทศชาติได้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณความดีแก่บุคคลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และมารดา-ภรรยาของผู้วิจัยที่เฝ้าตั้งใจตลอดมา

สมักร ละเกิงสุข

ชื่อปัญหาพิเศษ	สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว: ศึกษากรณี เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
ชื่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ	สมักร ละเกิงสุข
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป)
ปีการศึกษา	2545

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเล เกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยมองปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของปัญหาที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัย ได้แก่ ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรมจากกิจกรรมการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของหน่วยงานในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจ ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและการสังเกตในพื้นที่แล้ว นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะหาคำตอบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวมีอะไร มาจากสาเหตุอะไรบ้าง เพื่อจะได้สรุปข้อมูลและเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป ผลจากการศึกษาพบว่า หน่วยงานของรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ยังขาดการประสานและขาดประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัย การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยว จากปัญหาที่พบจากการศึกษา หน่วยงานที่รับผิดชอบควรกำหนดแผนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ชัดเจน ควรสร้างความร่วมมือกันระหว่างรัฐและเอกชน สร้างมาตรการ กฎ ระเบียบ เพื่อกำกับดูแลควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดีมีมาตรฐาน มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
สารบัญ.....	จ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความสำคัญของพื้นที่.....	2
สภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด.....	2
สถานการณ์การท่องเที่ยว.....	3
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 แนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	6
แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	25
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	26
แนวความคิดการจัดการ.....	30
แนวความคิดการจัดการการท่องเที่ยว.....	38
กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
วิธีศึกษา.....	63
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
4 ผลการศึกษาวิจัย.....	66
ด้านแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว.....	66
ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	68
ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว.....	70
ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด.....	75
5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	77
สรุปผลการวิจัย.....	77
อภิปรายผล.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	84
ภาคผนวก.....	86
ก แบบสอบถาม.....	87
ข แบบสัมภาษณ์.....	92
ค รายชื่อบังกะโลและจำนวนห้องพักบนเกาะเสม็ด.....	95
วิธีกำจัดขยะและน้ำเสียของบังกะโลต่าง ๆ.....	96
สถิตินักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในเขตเกาะเสม็ด.....	98

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่ทำการศึกษابริเวณรอบอุทยานแห่งชาติ เขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด.....	99
ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและสาเหตุของการย้ายถิ่นของครัวเรือนที่ทำการศึกษา บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด.....	99
การประกอบอาชีพของครัวเรือนที่ทำการศึกษابริเวณรอบอุทยานแห่งชาติ เขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด.....	100
ลักษณะที่ดินในครอบครอง จำนวนแปลงที่ดินครอบครองและจำนวนเนื้อที่ ครอบครองของครัวเรือนที่ทำการศึกษابริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า- หมู่เกาะเสม็ด.....	101
ความใกล้ชิดไกลของพื้นที่ทำกินหรือที่อยู่อาศัยจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติของ ครัวเรือนที่ทำการศึกษابริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด.....	102
การรับทราบกฎระเบียบข้อห้ามของอุทยานแห่งชาติของครัวเรือนที่ทำการศึกษา บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด.....	102
ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ.....	103

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 องค์ประกอบการทำงาน	10
2 ระบบการทำงาน	11
3 กิจกรรมการทำงาน	24
4 ระบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ	33
5 ความหมายของประสิทธิภาพและประสิทธิผล	36
6 กระบวนการจัดการและหน้าที่การจัดการ	37
7 ที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง	45
8 เส้นทางคมนาคมสู่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง	47
9 แผนที่แบ่งเขตการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด	49
10 รูปภาพแสดงท่าเรือ เส้นทางสู่เกาะเสม็ดและจุดชมวิวยามเย็นเกาะเสม็ด	50
11 แผนที่เส้นทางคมนาคมบริเวณเกาะเสม็ด	51
12 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล	54

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกของไทย มีสภาพภูมิประเทศเป็นป่าจันทน์และก่อให้เกิดศักยภาพในการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้มาสู่จังหวัดระยอง โดยเฉพาะอำเภอเมืองระยองที่เชื่อมโยงจังหวัดในภาคตะวันออกกับกรุงเทพมหานคร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง โดยมีการจัดตั้งสำนักงานการท่องเที่ยวภาคกลางเขต 4 ขึ้นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวไว้คอยบริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสู่จังหวัดระยอง

จังหวัดระยองมีพื้นที่อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 187 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมทางบกที่สะดวกสบายเนื่องจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคม โดยขยายถนนจากเดิมสองช่องทางเป็นสี่ช่องทางเดินรถของเส้นทางหลวงภาคตะวันออก ซึ่งเสร็จสมบูรณ์แล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปกลับโดยรถยนต์ได้ภายในวันเดียว อีกทั้งจังหวัดระยองยังอยู่ห่างจากเมืองพัทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกเพียงประมาณ 60 กิโลเมตร จะเห็นได้ว่าสภาพพื้นที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดระยอง มีความสามารถที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง เพื่อให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวได้ค่อนข้างสูง

อำเภอเมืองระยอง มีสภาพภูมิประเทศเป็นป่าจันทน์ และก่อให้เกิดศักยภาพด้าน การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุดมไปด้วยชายหาดทะเลที่สวยงามยาวเหยียดอันเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจ เช่น หาดแสงจันทร์ หาดแม่รำพึง บ้านเพ สวนสน และหมู่เกาะแก่งที่สวยงามอีกมากมาย โดยเฉพาะเกาะเสม็ด ซึ่งเป็นเกาะที่มีสภาพภูมิศาสตร์ชายหาดที่สวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ความสำคัญของปัญหาวิจัย

เกาะเสม็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด เมื่อ พ.ศ. 2524 เป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ เกาะเสม็ดเป็น 1 ในหมู่เกาะต่าง ๆ 8 เกาะ ในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด มีเนื้อที่ประมาณ 4,500 ไร่ มีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม มีหาดทรายขาวสะอาดและเงียบสงบ น้ำทะเลใสและมีปะการังสวยงาม สมกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

เกาะเสม็ดตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปที่ท่องเที่ยวไปพักผ่อนบนเกาะเสม็ดได้ โดยการนั่งเรือข้ามทะเลจากท่าเรือจากฝั่งบ้านเพสู่เกาะเสม็ด โดยใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที โดยบนเกาะเสม็ดจะมีบ้านพักของเอกชนให้บริการประมาณ 40 แห่ง ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อนอนพักผ่อนค้างแรมบนเกาะเสม็ดได้ประมาณ 3,000 คน

เกาะเสม็ดเป็นเกาะที่มีชื่อเสียงในหมู่นักท่องเที่ยวทางทะเลมานาน นอกจากจะเป็นเกาะที่มีความสวยงามตามธรรมชาติในตัวเอง ในเรื่องของหาดทรายที่สวยงามขาวใสเหมือนแก้ว แล้วยังมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจควรค่าแก่การศึกษา เกาะเสม็ดเป็นเกาะที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่สำคัญซึ่งใช้ในการศึกษาในระดับประถมของไทย ในเรื่องพระอภัยมณี ในชื่อของเกาะแก้วพิศดาร ซึ่งแต่งโดยกวีเอกของไทยซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในจังหวัดระยอง คือ ท่านสุนทรภู่

สภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด

จากสถานการณ์ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศตลอดทั้งปีนั้น ทำให้ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดในการท่องเที่ยวบางประการที่จะต้องเข้าไปจัดการและแก้ไข พอสรุปได้ ดังนี้

1. ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงพอในช่วงเทศกาลวันหยุดติดต่อกันหลายวัน
2. ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับมาตรฐานที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศราคาค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง เช่น พัทยา บางแสน
3. การขาดการวางแผนเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือให้เสื่อมสภาพน้อยที่สุด อันเกิดจากการบุกรุกพื้นที่ชายหาด

4. ปัญหาการครอบครองเอกสารสิทธิในพื้นที่ทำธุรกิจท่องเที่ยวยังไม่สามารถยุติได้ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

5. ความไม่ชัดเจนของหน่วยงานที่มีอำนาจสิทธิขาดในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินงานบนเกาะเสม็ด ระหว่าง อบต.บ้านเพ กับ เจ้าหน้าที่อุทยาน

6. ปัญหาสภาพแวดล้อมชายทะเลจากขยะที่มาจากนักท่องเที่ยว เรือข้ามฟาก และเรือประมง

7. ปัญหาการรบกวน และเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว อันเป็นสาเหตุที่ทำให้นักท่องเที่ยวเปลี่ยนแหล่งท่องเที่ยวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น

สถานะการณ์การท่องเที่ยว

ลักษณะของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยนั้น นิยมเดินทางมาเที่ยวในช่วงวันหยุด เสาร์-อาทิตย์และช่วงประเพณีต่าง ๆ นักท่องเที่ยวจะมากในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึง เดือนมิถุนายน เพราะจะเป็นช่วงที่มีวันหยุดเทศกาลมาก ทั้งปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ และเป็นช่วงที่มีการปิดเทอมของโรงเรียนต่าง ๆ อีกด้วย นักท่องเที่ยวในช่วงนี้ มักจะเดินทางมากันเป็นหมู่คณะ กลุ่มเพื่อนมากกว่าเดินทางคนเดียว

ส่วนในช่วงของปลายปี คือ หลังจากเดือนสิงหาคมไปถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาพักผ่อน เพราะเป็นช่วงฤดูหนาวของต่างประเทศ ซึ่งจะมีนักท่องเที่ยวชาติหลัก ๆ ที่เข้ามาเที่ยวบนเกาะเสม็ด ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ไต้หวัน และญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด
2. เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนในเกาะเสม็ด ที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด
3. เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ใช้ประโยชน์ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาค้นคว้าไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาลักษณะทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ด อันได้แก่ สถานภาพ ที่ตั้ง อาณาเขต คุณค่าและความสำคัญของเกาะเสม็ด
- 1.2 ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการท่องเที่ยว
- 1.3 ศึกษาถึงปัจจัยการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ด ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาการบริการทางการท่องเที่ยว
- 1.4 นำเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพการบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ เนื่องจากเกาะเสม็ดอยู่ในเขตตำบลบ้านเพ ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเรือที่จะใช้ข้ามฟากไปฝั่งเกาะเสม็ด ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดพื้นที่ศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องพันในการทำธุรกิจการท่องเที่ยวร่วมกัน ดังนี้

- 2.1 เกาะเสม็ด
- 2.2 ท่าเทียบเรือเพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ที่เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้าวิจัย นันทนาการและการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ การท่องเที่ยวทางทะเล หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจและผู้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวทางทะเลในพื้นที่เกาะเสม็ด

สภาพปัญหาการท่องเที่ยว หมายถึง ภาวะขององค์ประกอบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องและด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม มีการกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติการ เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว ปัญหาและข้อเสนอแนะทางในการจัดการการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่
2. ได้แนวความคิดในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว พร้อมด้วยแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และเข้าใจถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว
3. ข้อมูลที่ได้ค้นพบจากการศึกษาวิจัย จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่ต้องการศึกษาค้นคว้า วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกประเด็นนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - 1.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)
 - 1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 1.3 แนวคิดการจัดการ (management)
 - 1.4 แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยว
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 กฎหมาย นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง
 - 2.2 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

แนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (tourism) เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีก ที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

องค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและการท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อ ปี พ.ศ. 2506 ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1. ต้องมีการเดินทาง 2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ 3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

ถ้าหากจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีไว้เพื่อการประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง ต่อไปนี้

1. เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
2. เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา

3. เพื่อการศึกษา
4. เพื่อการกีฬาและบันเทิง
5. เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
6. เพื่องานอดิเรก
7. เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร
8. เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
9. เพื่อเข้าร่วมประชุมสัมมนา

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 1)

การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการ (recreation) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่ตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้น (motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม และการปฏิสัมพันธ์ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 2-5)

แมคอินทอช และ โกลเดเนอร์ (McIntosh & Goeldner, 1984) ได้สรุปว่าการท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง ผลรวม ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่าง ๆ รวมทั้งกับรัฐบาลประเทศเจ้าภาพและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ใน กิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูด ด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเยี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือน

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้

2.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

- 2.1.1 เป็นแหล่งที่นำรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
- 2.1.2 ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
- 2.1.3 ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
- 2.1.4 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
- 2.1.5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
- 2.1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

2.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ

2.2.1 ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น

2.2.2 ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น

2.2.3 ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.2.4 ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา

2.2.5 ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น

2.2.6 ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรธรรมชาติส่วนเกิน ที่ไร้ค่ามา

ประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่าย

2.2.7 ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

सानนท์ สมศรี (2532, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ ทำให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น สร้างงานและอาชีพ เป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษย์ชาติก่อให้เกิดสันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรี และความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยและเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้สังคม

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ช่วยขยายขอบเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากร วัฒนธรรม ตลอดจนทำให้สาขาเศรษฐกิจอื่น ๆ ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งพอจะสรุปความสำคัญของการท่องเที่ยวได้ดังนี้ (ปก แก้วกาญจน์ และสมพร ชุมทอง, 2532, หน้า 17-19)

1. ก่อให้เกิดการจ้างงาน
2. ช่วยให้เกิดผลิตภัณฑ์ประชาชาติในประเทศเพิ่มขึ้น
3. ช่วยลดปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน
4. เป็นแหล่งให้เกิดการออมและการสะสมทุน
5. ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนสะดวกสบายขึ้น
6. ก่อให้เกิดผลกระทบ ไปสู่การผลิตสาขาอื่น
7. ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรธรรมชาติ
8. ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสถาบันการเงิน
9. ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวในระยะที่ผ่านมาจะเน้นมิติทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเติบโตคู่กับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับโครงสร้างต่าง ๆ ของประเทศ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ธุรกิจท่องเที่ยวขยายตัวนำไปสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (tourism industry) ที่ก่อให้เกิดรายได้ที่สำคัญของประเทศ

2. ด้านสังคม

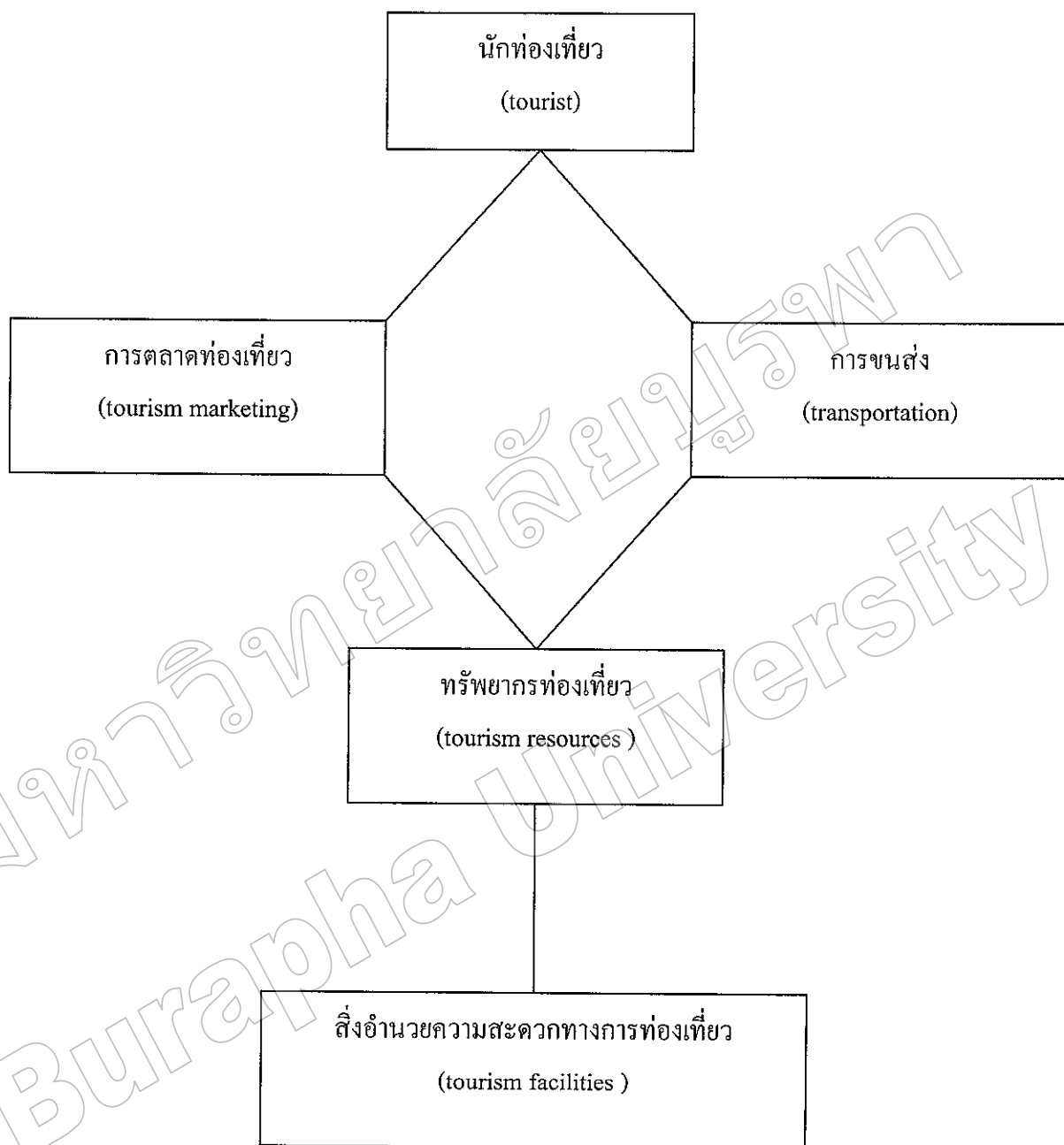
2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ก่อให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน, ไฟฟ้า, ประปา, สาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่นและประเทศ

2.2 ด้านศิลปวัฒนธรรม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจในเรื่องศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ของอารยประเทศและท้องถิ่นไทยได้ดี นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ศิลปวัฒนธรรมและเกียรติภูมิของประเทศให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวโลก

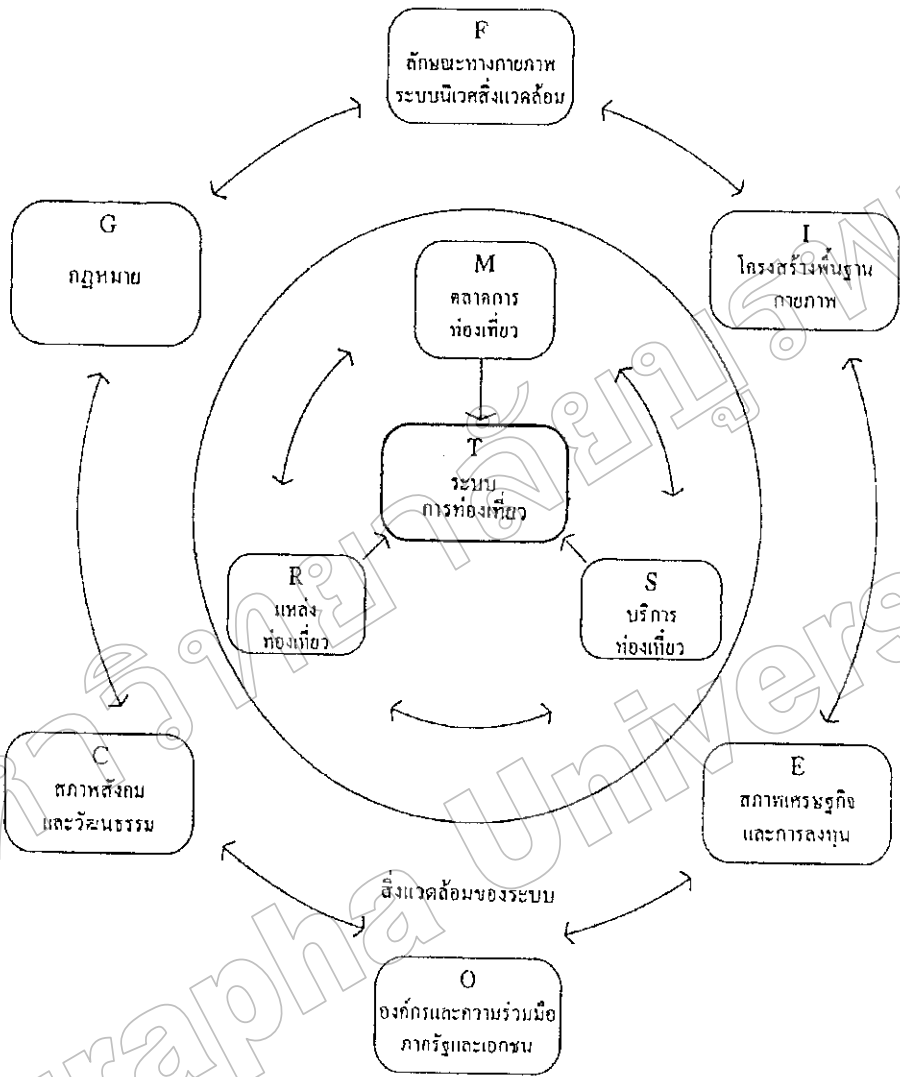
3. ด้านการเมืองการปกครอง ก่อให้เกิดสันติภาพ ความสามัคคี ความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันในหมู่เพื่อนมนุษย์ เกิดความรู้สึกเป็นมิตรไมตรีต่อกัน ระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาใช้บริการ กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันของมนุษยชาติ

3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจรดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 2-45)

ภาพที่ 2 ระบบการท่องเที่ยว (tourism system) (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 2-8)

3.1 นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ นักท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ

3.1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (international visitor) หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย

3.1.2 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (international tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

3.1.3 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (international excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งโดยมิได้ค้างคืน

3.1.4 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีได้พำนักถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่งซึ่งมิใช่เป็นที่ตั้งที่อยู่ประจำของเขา

3.1.5 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (domestic tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

3.1.6 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (domestic excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

3.2 การตลาดท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว นั้น จะต้องมี การตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี คือ

3.2.1 การให้บริการข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2.2 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

3.3 การขนส่ง เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ก็ต้องมีบริการขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ซึ่งการขนส่ง หมายถึง การจัดให้มี การ

เคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่าง ๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่
ต้องการและกลับสู่ภูมิลำเนา การขนส่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.3.1 การขนส่งทางรถยนต์

3.3.2 การขนส่งทางรถไฟ

3.3.3 การขนส่งทางเรือ

3.3.4 การขนส่งทางเครื่องบิน

3.4 ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่
นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของ
นักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3
ประเภท คือ

3.4.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงาม
ตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้
น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะแก่ง เป็นต้น

3.4.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุ
เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็น
มรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่
นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์
อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

3.4.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็น
แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบ
ต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น
เช่น สถาปัตยกรรมในชนบท หมู่บ้านช้าง ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้า
พื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

3.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทาง
ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยสิ่ง
อำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ
ประกอบด้วย 2 อย่าง คือ

3.5.1.1 การอำนวยความสะดวกในการเข้าและออกประเทศ เป็นการอำนวยความสะดวกในการผ่านเข้าและออกประเทศของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง การตรวจตราหนังสือเดินทาง การตรวจค้นสิ่งของติดตัว การต่อวีซ่า เป็นต้น

3.5.1.2 การให้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ การให้บริการ 5 ประเภท คือ (1) บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว (2) บริการที่พักแรม (3) บริการอาหารและบันเทิง (4) บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (5) บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

3.5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีกรท่องเที่ยว รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็น ผลพลอยได้ ประกอบด้วย 3 อย่าง คือ

3.5.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ และส่งผลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสุขภาพ การศึกษา และการสาธารณสุข เป็นต้น

3.5.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สินและการเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ การก่อความไม่สงบ และความปลอดภัยจากบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.5.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เสนอหรือสนับสนุนเพิ่มความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การบริการเสริมความงาม และการบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541, หน้า 2 – 5)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้จำแนกองค์ประกอบของการท่องเที่ยวได้ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 3-1 – 3-5)

1. ทรัพยากรท่องเที่ยว หรือ แหล่งท่องเที่ยว

1.1 ประเภทธรรมชาติ

1.1.1 ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ลำธาร

- 1.1.2 ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ
- 1.1.3 เกาะ แก่ง
- 1.1.4 น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน บ่อน้ำแร่
- 1.1.5 เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์เปิด
- 1.1.6 อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนรุกชาติ
- 1.1.7 เขื่อน อ่างเก็บน้ำ
- 1.1.8 แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง)
- 1.1.9 ปะการังและธรรมชาติใต้ทะเล
- 1.2 ประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานและศาสนา
 - 1.2.1 วัด
 - 1.2.2 โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์
 - 1.2.3 ชุมชนโบราณ
 - 1.2.4 พิพิธภัณฑ
 - 1.2.5 กำแพงเมือง คูเมือง
 - 1.2.6 อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน
- 1.3 ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม
 - 1.3.1 งานประเพณี
 - 1.3.2 ชีวิตความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เช่น หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตของชาวเล
 - 1.3.3 ศูนย์วัฒนธรรม
 - 1.3.4 สินค้าพื้นเมืองและแหล่งผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน
 - 1.3.5 ไร่ นา สวน พืชผัก ผลไม้
 - 1.3.6 เหมือง
 - 1.3.7 แหล่งบันเทิง
 - 1.3.8 โรงละคร โรงภาพยนตร์ สถานที่จัดการแสดงทางวัฒนธรรม และ
การเล่นอื่น ๆ ในท้องถิ่น
 - 1.3.9 โรงงานอุตสาหกรรม
 - 1.3.10 บริเวณเมืองที่ทันสมัย
- 1.4 กีฬาและบันเทิง
 - 1.4.1 กีฬาทางบก

- 1.4.2 กีฬาทางน้ำ
- 1.4.3 แหล่งบันเทิงยามราตรี
- 1.4.4 สวนสนุก สวนน้ำ

2. ตลาดการท่องเที่ยว

2.1 ตลาดการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (international market)

- 2.1.1 แหล่งต้นทาง
- 2.1.2 ถิ่นที่พักอาศัย เชื้อชาติ
- 2.1.3 จำนวน
- 2.1.4 ระยะเวลาพำนัก
- 2.1.5 วันพัก
- 2.1.6 วัตถุประสงค์
- 2.1.7 รูปแบบและวิธีการ
- 2.1.8 กิจกรรมและพฤติกรรม
- 2.1.9 ทักษะคติ

2.2 ตลาดการท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic tourism market)

- 2.2.1 แหล่งต้นทาง (จังหวัด)
- 2.2.2 วันพัก
- 2.2.3 จำนวน
- 2.2.4 ระยะเวลาเดินทาง
- 2.2.5 วัตถุประสงค์
- 2.2.6 รูปแบบและวิธีการ
- 2.2.7 กิจกรรมและพฤติกรรม
- 2.2.8 ทักษะคติ

2.3 การเผยแพร่และโฆษณาที่เป็นกระบวนการทางการตลาด ประกอบด้วย

- 2.3.1 การวิจัยตลาด
- 2.3.2 การจัดทำแผนตลาด
- 2.3.3 การจัดทำอุปกรณ์เผยแพร่
- 2.3.4 การประชาสัมพันธ์
- 2.3.5 การส่งเสริมการตลาด

3. บริการการท่องเที่ยว

3.1 การคมนาคมขนส่ง (transportation)

- 3.1.1 เส้นทางบก เรือ อากาศ รวมทั้งสถานีรถไฟและท่าอากาศยาน
- 3.1.2 ยานพาหนะ
- 3.1.3 การขนส่งนักท่องเที่ยว
- 3.1.4 ระเบียบพิธีการเข้าเมือง

3.2 ที่พัก (accommodation)

- 3.2.1 โรงแรม
- 3.2.2 เกสต์เฮาส์ หอพัก
- 3.2.3 บังกะโล
- 3.2.4 บ้านพักรับรอง
- 3.2.5 การตั้งแคมป์
- 3.2.6 ที่พักในวัด โรงเรียน
- 3.2.7 บ้านพักในชุมชน บ้านเรือน ฟาร์ม

3.3 ร้านอาหารและภัตตาคาร (food shop and restaurant)

- 3.3.1 ร้านอาหารพื้นเมืองในท้องถิ่น
- 3.3.2 ร้านอาหารประจำชาติ
- 3.3.3 ร้านอาหารหรือสวนอาหาร
- 3.3.4 ร้านอาหารบริการจานด่วน/ศูนย์อาหาร
- 3.3.5 ร้านขนม ของว่าง ไอศกรีม
- 3.3.6 ร้านกาแฟ เครื่องดื่ม
- 3.3.7 ร้านอาหารเคลื่อนที่ เช่น หาบเร่ แผงลอย รถบรรทุก

3.4 บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

- 3.4.1 ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว (tour operator)
 - 3.4.1.1 เข้ามาท่องเที่ยวภายในประเทศ (inbound)
 - 3.4.1.2 ไปต่างประเทศ (outbound)
 - 3.4.1.3 คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ (domestic)
- 3.4.2 ผู้แทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (travel agency)
- 3.4.3 มัคคุเทศก์ (guide)

3.5 ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

3.5.1 ผู้ผลิตสินค้าประเภทต่างๆ

3.5.2 ผู้จำหน่าย

3.6 การรักษาความปลอดภัย

3.6.1 การป้องกันภัย

3.6.2 การบรรเทาสาธารณภัย

3.7 กิจกรรมท่องเที่ยว

3.7.1 การจัดประชุม

3.7.2 การจัดบริการข้อมูลข้อเสนอเทศ

3.7.3 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

3.7.4 การจัดกิจกรรมบันเทิงและกีฬา

นอกจากนี้ระบบการท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมของระบบซึ่งเกี่ยวข้อง เกื้อหนุน และเป็นอุปสรรค หรือได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้วย ได้แก่

1. โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ

1.1 ระบบการสื่อสารและโทรคมนาคม

1.2 ระบบประปา

1.3 ระบบไฟฟ้า

2. ภูมิประเทศและธรณีพื้นฐาน

2.1 ภูมิประเทศและธรณีพื้นฐาน

2.2 ภูมิอากาศ

2.3 ทรัพยากรพืช / สัตว์

2.4 สภาพสิ่งแวดล้อม

3. สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน

3.1 เศรษฐกิจมหภาค

3.2 เศรษฐกิจจุลภาค

3.3 ระบบการค้าและการลงทุน

4. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

4.1 ประชากร

4.2 เชื้อชาติ ภาษา และศาสนา

4.3 ประวัติศาสตร์ของพื้นที่

4.4 ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม

5. กฎหมายและองค์กร

5.1 กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

5.2 กฎหมายและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม

5.3 กฎหมายและองค์กรด้านการบริการ

ประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับรากฐานของวิถีชีวิตของประชาชนเป็นหลัก ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณคดี ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่แท้จริงได้แบ่งรูปแบบและระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวที่ต้องการการจัดการแตกต่างกัน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์รักษาทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเหล่านี้จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) ซึ่งครอบคลุม natural tourism, cultural tourism และ historical tourism ทั้งหมด

2. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่ง หรือบางส่วนในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ จัดเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism)

3. การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยวนันทนาการ ประชุมและสัมมนา (recreation and convention tourism) (เพื่อนธรรมชาติ, 2537)

4. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism)

eco-tourism หรือ ecotourism เป็นคำที่ใช้เรียกการท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (nature tourism) มีการเรียกขานในชื่อภาษาไทยต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ นิเวศสัญจร เป็นต้น ความหมายของ ecotourism มีความแตกต่างกันไปตามพื้นที่ภูมิประเทศและทิศทางการปฏิบัติของผู้ให้ความหมาย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 ก, หน้า 2 – 17)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและของทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเมื่อพิจารณา

จากรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีอยู่ จะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมในบางส่วนของ การท่องเที่ยวทุกรูปแบบในกลุ่มที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (อนุศักดิ์ เป่าบุญปรุง, 2542, หน้า 18)

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นิยามของคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

แพทริก (Patrick, 1986, p. 22) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) คือ “การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการให้ความรู้ทางนิเวศวิทยาจากผู้มีความรู้เรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น” ปัจจุบันความหมายนี้ยังได้รวมไปถึงสภาพทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมุ่งเน้นการสัมผัสธรรมชาติและท้องถิ่นอย่างแท้จริง (วนอุทยานแห่งชาติ, 2539)

เดอะ อีโก ทัวร์ริซึม โซไซตี้ (The Eco-tourism Society, 1991) ได้ให้คำจำกัดความว่า ecotourism คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบไปยังแหล่งธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และปรับปรุงสวัสดิภาพของผู้คนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

เฮกเตอร์ ซีบอลลอส ลาสเซอร์เลน (Hector Ceballos – Lascrain, 1990) กล่าวว่า ecotourism คือ การท่องเที่ยวซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการทัศนารแบบไม่รบกวนแหล่งธรรมชาติ ด้วยวัตถุประสงค์ของความชื่นชม การศึกษาและความเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า รวมทั้งแหล่งวัฒนธรรมใด ๆ ที่อาจพบบริเวณนั้น ๆ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง “การเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใด แห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ” (กองวางแผนโครงการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 ก, หน้า 12)

อาจกล่าวความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยสรุป คือ การเดินทางท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

4.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะเดียวกับองค์ประกอบพื้นฐานของการท่องเที่ยว หากแต่มีความเฉพาะในองค์ประกอบย่อย ความสัมพันธ์และรายละเอียดของวิถีปฏิบัติ ซึ่งมักจะเข้มงวดและมีเป้าหมายในการรักษาสิ่งแวดล้อม การศึกษาธรรมชาติและกรณี

ส่วนร่วมมากขึ้น ดังองค์ประกอบที่ขยายขึ้นในระบบท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ครอบคลุมองค์ประกอบหลัก (key elements) 4 ประการ ดังนี้

4.2.1 เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (nature – based) เป็นหลัก ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identical or authentic or endemic or unique) ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับระบบนิเวศในพื้นที่นั้น ๆ

4.2.2 เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable management) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsibly travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

4.2.3 เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมี การให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4.2.4 เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (involvement of local community or people participation) เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (local benefit) โดยหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ (กองวางแผน โครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 ข, หน้า 16–17)

4.3 การวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 3–17) ได้พิจารณาความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้จากปัจจัยดังต่อไปนี้

4.3.1 ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาประเภทและรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมไปเที่ยว โดยให้ความสำคัญการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ การรักษาสีงแวดล้อม และการสร้างความตระหนักในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระดับความเข้มข้นของความสนใจ มีดังนี้

4.3.1.1 สนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นที่มีความสมบูรณ์หลากหลาย ต้องใช้ความตั้งใจในการท่องเที่ยวสูง มีกิจกรรมที่แตกต่างจากความเคยชินตามปกติ

4.3.1.2 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เรียนรู้ สัมผัส และดูแลรักษา สภาพธรรมชาติและระบบนิเวศ เช่น การศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดูนก ส่องสัตว์ การ คำน้ำดูปะการัง เป็นต้น

4.3.2 การเตรียมตัวก่อนเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะ

4.3.2.1 มีการเตรียมการศึกษาหาความรู้ โดยศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และ/ หรือ เข้ารับการอบรมก่อนเดินทาง หรือโดยการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง

4.3.2.2 มีการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ ในการท่องเที่ยวครบถ้วนด้วยตนเอง หรือตามคำแนะนำโดยให้ความสำคัญในอุปกรณ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่ทิ้งให้เป็นมูลฝอย ในขณะท่องเที่ยว

4.3.3 การปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยว

4.3.3.1 ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ ตามที่เห็น สมควร

4.3.3.2 มีการกระตือรือร้นในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม

4.3.3.3 มีความสนใจใฝ่รู้ในระหว่างการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อข้อมูล กิจกรรม การสื่อความหมายหรืออื่น ๆ ที่จะเสริมสร้างความรู้และความตระหนักที่ดี

4.3.3.4 มีความยินดีจ่ายในการรักษาสิ่งแวดล้อม

4.3.3.5 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

4.3.4 การปฏิบัติหลังการท่องเที่ยว

4.3.4.1 มีความรักและหวงแหนทรัพยากรที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น หลังจกการท่องเที่ยว

4.3.4.2 มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง

4.3.4.3 ช่วยสื่อ ขยาย เผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับต่อผู้อื่น

กระบวนการวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้ พิจารณาตนเอง เพื่อเพิ่มพูนและสร้างจิตสำนึกแก่ตนเอง

4.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในกระบวนการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ เพลิดเพลินและมีความสุขจากการ ท่องเที่ยว หรือนันทนาการนอกเวลาตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมากเพราะกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยว ไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศ

และวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขได้

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย

4.4.1 กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์/ดูนก เทียวถ้ำ/น้ำตก พายเรือ (แคนู, ตะขก, เรือใบ, วินเซิร์ฟ) ดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น, น้ำลึก) ตั้งแคมป์ ล่องแพ ชิม้ำ/นั่งช้าง

4.4.2 กิจกรรมเชิงนิเวศ ได้แก่ ถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง ศึกษาท้องฟ้า ชิงกระยานท่องเที่ยว (เสือภูเขา) ปีน/ไต่เขา ตกปลา

4.4.3 กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่

4.4.2.1 ชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์

4.4.2.2 ศึกษาเรียนรู้ ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์

4.4.2.3 ศึกษาชื่นชม งานศิลปกรรมและวัฒนธรรม

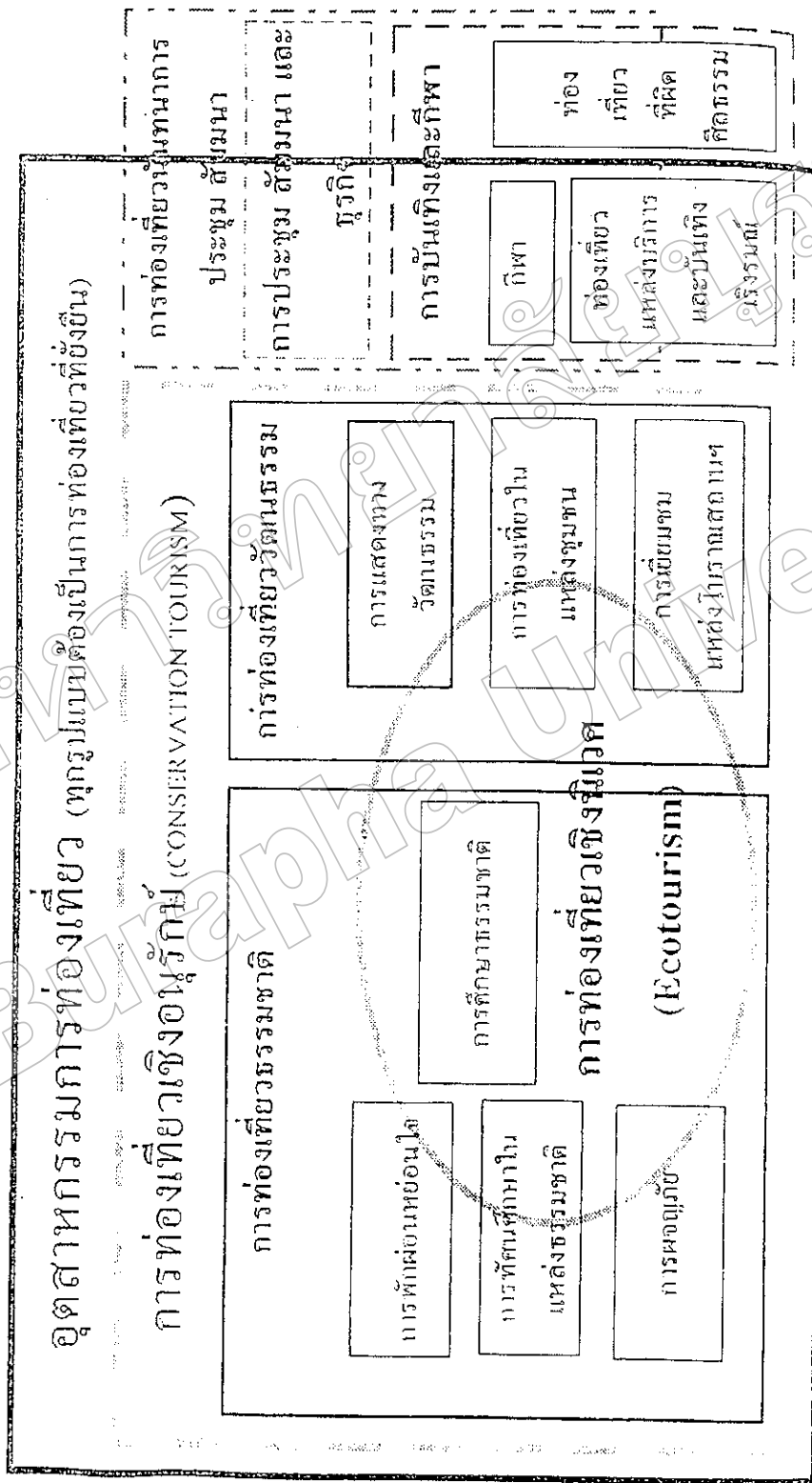
4.4.2.4 ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน

4.4.2.5 การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ มีลักษณะเฉพาะเหมาะสมกับบางพื้นที่และบางกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือเครื่องมือที่ต่างกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วยดังภาพที่ 3 ดังนี้

168511

๖
๙๑๕.๙๓
๙๒๙๑ ส
๖๐

ภาพที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 ข, หน้า 2-16)

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มนุษย์เริ่มมีความตระหนักมากขึ้นว่า ความก้าวหน้าและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสีย ขยะ อากาศเป็นพิษ ความตระหนักในปัญหาเหล่านี้ ได้นำมาสู่ความตื่นตัวในเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงได้รับความนิยมและแพร่หลายค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในระยะ 5-6 ปีมานี้ ในการประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง "การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวที่มีความหมายถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

อีเบอร์ (Eber, 1993) ได้ให้หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. using resource sustainably การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญและเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว
2. reducing over consumption and waste การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว
3. maintaining diversity การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. integrating tourism into planning การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว
5. supporting local economics การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายด้วย

6. involving local communities การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชาชนและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวด้วย

7. consulting stakeholders and public การปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ที่ได้รับผลกระทบและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน

8. training staff การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. marketing tourism responsibly การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10. undertaking research การวิจัย และการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและนักลงทุน
องค์ประกอบของการพัฒนายั่งยืน

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป โดยให้ความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ การประสานความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กล่าวโดยสรุปการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหมายถึง การท่องเที่ยวที่ได้รับการจัดระเบียบอย่างดี จนกระทั่งทำให้ทรัพยากรดั้งเดิมที่เราใช้ประโยชน์ในปัจจุบันนี้ สามารถสืบต่อถึงรุ่นหลาน โดยยังคงคุณค่าเช่นเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ภายใต้กระแสของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน สอดประสานเข้ากับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การคมนาคมและการสื่อสาร ทั้งจากภาครัฐกิจเอกชน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ส่งผลให้ระบบราชการมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสการเรียกร้องที่สำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การเรียกร้องของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ใจในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีผลกระทบต่อพวกเขาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียกกันว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539, หน้า 10)

นิยามศัพท์ของคำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ยังมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ติน ปรัชญาพทธี (2527, หน้า 623 – 624) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การเข้าไปเกี่ยวข้อง การเข้าไปมีเสียงในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้ง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาผลกระทบของนโยบาย เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายครั้งต่อไปด้วย

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2539, หน้า 5) ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง กระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และ/หรือ กลุ่มของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ ด้วยเป้าหมายที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และ/หรือมีบทบาทมาร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินการของรัฐ

เออร์วิน (Erwin, 1976, p. 138 อ้างถึงใน สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2543) ได้ให้นิยามไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ไขปัญหาด้วยตนเองในการดำเนินงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข่งขันในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการใช้วิทยาการอย่างชำนาญและเหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหา สนับสนุนให้สัมฤทธิ์ผล ในการพัฒนาพร้อมกับติดตามงานขององค์กรและผู้เกี่ยวข้อง

จากนิยามของนักวิชาการ ดังที่กล่าวมาข้างต้น สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ชุมชนในท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการนั้น ได้เข้าร่วมเสนอแนวคิด ร่วมตัดสินใจ ในกระบวนการการจัดการในโครงการนั้น ๆ เพื่อผลประโยชน์ร่วมในสังคมหรือท้องถิ่น ที่จะได้รับอย่างแท้จริง

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

หากได้สำรวจความพยายามของฝ่ายรัฐและระบบราชการที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว เราจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ทุ่มเทความพยายามไม่น้อยที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งจะสามารถจำแนกประเภทของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจากระดับต่ำสุด คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร ไปจนถึงระดับสูงสุด คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการตัดสินใจ มีลักษณะดังนี้ (ทวิวงศ์ ศรีบุรี, 2538, หน้า 95)

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐและหน่วยราชการ โดยเฉพาะโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน อันเป็นสิทธิของประชาชนที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

2. การสำรวจสาธารณะ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อสำรวจทัศนคติและปฏิกิริยาตอบสนองต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเป็นที่สนใจ หรือโครงการที่สำคัญใด ๆ ของรัฐ ซึ่งมักจะทำการสำรวจสาธารณะหลังจากที่ได้ดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ไปแล้วระยะหนึ่ง

3. การประชาพิจารณ์ หรือรับความคิดเห็นของประชาชน เป็นความสำคัญอย่างหนึ่งที่รัฐจะต้องมีเครื่องมือที่น่าเชื่อถือ ที่จะนำเอาข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของรัฐมาพิจารณาประกอบการดำเนินโครงการนั้น ๆ การรับฟังเสียงประชาชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และถกเถียงเกี่ยวกับแผนและโครงการด้วยตนเอง จะช่วยให้เกิดกระบวนการสังเคราะห์ในการวางแผน และการดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อการวางแผนและดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการเปรียบเทียบประโยชน์ที่ประชาชนหรือประเทศจะได้รับกับสิ่งที่จะต้องสูญเสียไปเพื่อให้มีโครงการนั้น ๆ และที่สำคัญยิ่งกว่าคือความชอบธรรมและความเป็นธรรมที่จะมีการนำทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้

5. การเจรจาต่อรอง เป็นกระบวนการหนึ่งของการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน วังเป็นความพยายามที่จะนำคูกรณีของความขัดแย้งเข้ามาสู่กระบวนการหาข้อยุติการแก้ไขปัญหาที่แต่ละฝ่ายเห็นพ้องด้วยกัน

6. การมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในการตัดสินใจ โดยการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้มากขึ้น โดยเพิ่มอำนาจและความเป็นอิสระของหน่วยงานท้องถิ่นพร้อม ๆ กับการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถกำหนดปัญหาความต้องการและวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขาได้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในการตัดสินใจนี้ จะมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อคิดเห็นต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและการดำเนินโครงการของรัฐ เพื่อให้ผลประโยชน์ตกอยู่ที่ประชาชนและประเทศมากที่สุด

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1981, pp. 41 – 42 อ้างถึงใน อนุศักดิ์ เป้าบุญปรุง, 2542, หน้า 23) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผลและประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการและการบริหาร การใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและการบริการ

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

เป็นที่ยอมรับกันว่าการท่องเที่ยว ได้สร้างรายได้และนำเงินตราเข้ามาสู่ประเทศและท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ทั้งยังเป็นแหล่งสร้างงานให้แก่ประชาชนต่าง ๆ ในท้องถิ่น ความสำเร็จในด้านการท่องเที่ยวได้นำมาซึ่งความสำเร็จในด้านการกระตุ้นการลงทุนในกิจการต่าง ๆ รวมทั้งอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวด้วย การท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ปัญหาสืบเนื่องจากการท่องเที่ยวก็มีหลายประการ เช่น การทำลายสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ตลอดจนวัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เป็นเป้าหมายสำคัญ ได้รับการเน้นให้มีกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นครอบคลุมการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่น ๆ ด้วย แต่ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่นในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับ ดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. วัตถุประสงค์ของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาให้เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพิ่มพูนรายได้จากระบบและเรียนรู้ เข้าใจ ปฏิบัติได้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและสามารถมีสัมพันธภาพเชิงธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. เป้าหมายของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น แบ่งได้ดังนี้

2.1 ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้และตัดสินใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้มีส่วนรับรู้แผนระดับชาติ แผนระดับท้องถิ่น ระบบปฏิบัติ โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติได้ในการจัดการและดำเนินการเชิงธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2 ประชาชนชุมชนท้องถิ่นมีความรัก ความหวงแหน มีการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีส่วนร่วมในการประเมินผลและกำหนดนโยบาย

2.3 ประชาชนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กร เพื่อเป็นศูนย์เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐ เอกชน นิติบุคคลหรือเอกชน ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4 เกิดการกระจายรายได้ผ่านระบบและกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มพูนรายได้จากส่วนนี้

แนวความคิดการจัดการ

“การจัดการ” (management) เป็นคำที่คนส่วนมากต่างเคยได้ยินมานานแล้ว แต่ในทางปฏิบัตินั้น โอกาสที่จะได้มีการนำเอาคำนี้มาใช้อย่างถูกต้องจะมีน้อยกว่าที่คิดกัน คนส่วนมากมักจะเข้าใจคำว่า “การจัดการ” ในความหมายที่แคบ เช่น การพูดถึงการบริหารเวลา การบริหารคน การบริหารพัสดุ เป็นต้น นอกจากนี้ ในบางครั้งอาจมีการพูดถึงในขอบเขตที่กว้างขึ้นว่า หมายถึง รูปแบบของกระบวนการทำงาน หรือเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนจำนวนมากและเป็นความรู้ที่เป็นศาสตร์วิชาการอย่างหนึ่ง

อาจกล่าวได้ว่าในสังคมโบราณในอดีต ลักษณะการผลิต และกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจมีสภาพเป็นเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมที่มีได้มีปัญหาทางด้านการจัดการแต่อย่างใด จวบจนกระทั่ง เมื่อได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในโลก (ประมาณ ปี ค.ศ. 1881 เป็นต้นมา) จึงทำให้สังคมเศรษฐกิจก้าวหน้าเข้าสู่ยุคโรงงาน และมีการนำเอาเครื่องจักรมาใช้ ปัญหาด้านการจัดการจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ก่อนที่ระบบโรงงานจะเกิดขึ้นในยุโรปและสหรัฐอเมริกา นั้น การผลิตแบบในครัวเรือนมักจะดำเนินไปโดยการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อ ซึ่งข้อปัญหาต่าง ๆ จะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะเป็นการผลิตตามคำสั่งและยังไม่มีการผลิตแบบขนานใหญ่ เพื่อขายให้กับผู้บริโภคทั่วไป การจัดการจึงแทบจะไม่จำเป็นเลย ต่อมาเมื่อได้เกิดระบบโรงงานขึ้นมา โดยมีการลงทุน มีการใช้เครื่องจักร มีการผลิตแบบขนานใหญ่ รวมทั้งการแบ่งงานกันทำตามความถนัด มีผลกระทบทำให้รูปแบบการผลิตและการจัดการ สำหรับผู้บริหารกลุ่มใหม่ ที่เรียกว่า ผู้บริหารมืออาชีพ (professional manager) เกิดขึ้นมาด้วยและจากช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเอง การจัดการจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญและความรู้ทางด้านการจัดการที่เรียกว่า “การจัดการที่มีหลักเกณฑ์” โดย Frederick W. Taylor จึงได้

เกิดขึ้นมาเป็นครั้งแรกและได้มีการวิวัฒนาการเรื่อยมาตามลำดับตามวิธีการศึกษาต่าง ๆ แนวความคิดทางการจัดการใหญ่ ๆ 3 แนวความคิด

1. แนวความคิดการจัดการสมัยเดิม ประกอบด้วย

1.1 การจัดการที่มีหลักเกณฑ์ (scientific management) ของ Taylor

1.2 การจัดการตามหลักการจัดการทั่วไป (general principles of management) ของ Fayol หรือ การจัดการตามหน้าที่งานหรือกระบวนการจัดการ (functional or process approach)

2. แนวความคิดการจัดการแบบมนุษย์สัมพันธ์ ประกอบด้วย

2.1 การจัดการตามแนวมนุษย์สัมพันธ์ (human relations) ของ Mayo และ Roethlisberger

2.2 การจัดการแบบพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral sciences)

3. แนวความคิดการจัดการสมัยใหม่ ประกอบด้วย

3.1 การจัดการโดยคณิตศาสตร์เพื่อช่วยการตัดสินใจ (quantitative of decision making approach)

3.2 การจัดการเชิงระบบ (system approach)

คำจำกัดความ “ การจัดการ ”

การจัดการหมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

ตามความหมายนี้จะเห็นได้ทันทีว่า การจัดการ จะเป็นงานที่ซึ่งใครก็ตามที่เป็นหัวหน้างานหรือนายคน จะต้องกระทำโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ทั้งนี้โดยไม่จำกัดว่าหัวหน้างาน คนนั้นจะเป็นเจ้าของกิจการหรือไม่ก็ตาม และหากหัวหน้างานที่ว่ามีหลีกเลี่ยงหรือละเลยมิได้ปฏิบัติงานบริหารหรือการจัดการตามที่ควรจะต้องทำแล้ว งานที่บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ทำไปนั้นก็จะกระจายไม่อาจรวบรวมเป็นผลสำเร็จเป็นชิ้นเป็นอันได้ ด้วยเงื่อนไขดังกล่าวนี้เอง จึงน่าจะหมายถึง “กระบวนการทำงานของนักบริหารเพื่อให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยอาศัยบุคคลอื่นเป็นผู้ทำ”

ความสำคัญของการจัดการ

สำหรับในอดีตที่ผ่านมา นั้น คนส่วนมากมักจะเห็นตรงกันว่า การจัดการนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับองค์กรต่าง ๆ แต่แม้กระนั้นก็ตามคนจำนวนไม่น้อยยังคงเข้าใจกันผิด ๆ ว่าการจัดการเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องศึกษามากนัก ทั้งนี้เพราะมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนักว่าการจัดการคงไม่มีอะไรมากไปกว่าสิ่งที่ป็นสามัญสำนึกธรรมดา ๆ นี้เอง

แต่มาถึงยุคปัจจุบัน ทุกฝ่ายต่างยอมรับว่า การที่สังคมเศรษฐกิจของประเทศจะเจริญ รุดหน้าไปได้ไกลและดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพขององค์กรต่าง ๆ เป็นสำคัญ ซึ่ง ประสิทธิภาพขององค์กรเหล่านี้ จะมีมากน้อยเพียงใดนั้นแท้จริงแล้วต่างก็ขึ้นอยู่กับการจัดการว่ามี ประสิทธิภาพดีเพียงใดเป็นสำคัญ การจัดการเป็นปัจจัยกำหนดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของ องค์กรโดยตรง โดยจะคอยชี้นำและกำกับในองค์กรต่าง ๆ ทำงานโดยมีประสิทธิภาพสามารถ ตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ และสังคมได้

การจัดการ ถือได้ว่าเป็นงานที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้โดยส่วนรวม ทั้งนี้เพราะแม้ว่า ผู้ปฏิบัติงานในจุดต่าง ๆ จะทำงานในหน้าที่การทำงานที่เป็นงานด้านเทคนิค ได้ดีก็ ตาม ถ้าหากไม่ประสานหรือสอดคล้องกับงานที่กระทำโดยอื่น ๆ หรือไม่เหมาะสมกับ สภาพ การณ์ภายนอกที่อยู่ไกลออกไป ก็ย่อมทำให้งานต่าง ๆ ล้มเหลวไม่สามารถก่อให้เกิดผลสำเร็จให้ กับกิจการได้

ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องนี้เอง จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าการจัดการเป็นกิจกรรมที่มีความ สำคัญยิ่งและมีเนื้อหาสาระที่เป็นแก่นสารมากมาย และมีใช่เป็นเพียงสามัญสำนึกธรรมดา ยิ่งใน ทุกวันนี้ องค์กรทุกแห่งต่างต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ย่างยากลำบากซับซ้อน มีผลทำให้การทำงาน ดำเนินไปด้วยความยากลำบาก จึงเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นว่า การจัดการเป็นทักษะระดับสูงที่ จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดและศึกษาหาความรู้ให้เพิ่มพูนขึ้นตลอดเวลา

ปัจจัยในการจัดการ

ปัจจัยในการจัดการที่เป็นมูลพื้นฐานที่สำคัญที่ผู้บริหารทุกคนต้องหันมาสนใจในงาน ด้านการจัดการ เพื่อให้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกิจการ จะประกอบด้วยปัจจัยดังกล่าว ต่อไปนี้

1. คน (man) คือ ทรัพยากรบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ที่จะก่อผล สำเร็จให้กับกิจการ ได้อย่างมาก ทั้งนี้ในแง่ของปริมาณงานและคุณภาพงาน

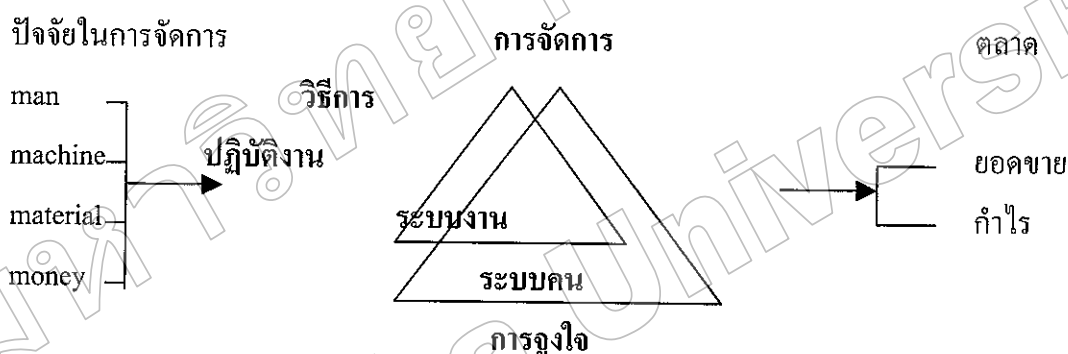
2. เครื่องจักร (machine) คือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่จัดหาและซื้ออย่างพิถีพิถัน เพื่อ ใช้ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า

3. เงินทุน (money) นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหา ทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวยให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินไปโดยไม่ติดขัด ซึ่งเงินทุนนี้ มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงราคาต้นทุนของเงิน คือ ดอกเบี้ยอีกด้วย

4. วัสดุสิ่งของ (material) ถือเป็นปัจจัยที่มีปริมาณและมูลค่าสูงไม่ต่างจากปัจจัยตัว อื่น ๆ เพราะวัตถุดิบและวัสดุสิ่งของเหล่านี้ จะต้องมีการจัดหามาใช้ดำเนินการผลิตหรือสร้าง บริการตลอดเวลา

ปัจจัย 4 ตัวนี้ นับได้ว่าเป็นปัจจัยในการจัดการโดยแท้จริง เพราะทุกปัจจัยต่างก็เป็นสิ่งที่กิจการต้องจัดหาทั้งสิ้น ดังเช่น เครื่องจักรต้องซื้อหามาราคาแพง เงินลงทุนทุกบาททุกสตางค์มีค่าออกเบียดในตัวเอง พนักงานก็มีค่าจ้างและวัตถุดิบสิ่งของก็ต้องใช้จ่ายเพื่อจัดหาหรือซื้อมาตลอด ทำให้ปัจจัยเหล่านี้ต่างก็มีค่าต้นทุนในตัวเอง ซึ่งผู้บริหารมีหน้าที่ต้องคอยป้องกันมิให้เกิดการสูญเสียหรือสิ้นเปลืองมากขึ้น อีกทั้งปัจจัยเหล่านี้ จะต้องถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดผลตามมาที่ตั้งใจไว้และคุ้มค่าเสมอ กิจการจึงสามารถควบคุมและการบริหารการใช้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ตั้งแต่การเริ่มต้นกิจการกันทีเดียว

ซึ่งในการนำเอาทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมาใช้ทำการผลิตและดำเนินงานนั้น โอกาสที่จะดำเนินงานจะประสบความสำเร็จได้มากหรือน้อยและดีหรือเลวเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นตามความต้องการ

ภาพที่ 4 ระบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ (ธงชัย สันติวงษ์, 2533, หน้า 151)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการ

องค์การธุรกิจจะประสบผลสำเร็จในทางการค้าได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ตลาด (market) คือตลาดที่ประกอบด้วยลูกค้าที่ซึ่งกิจการมุ่งขายสินค้าหรือบริการที่ผลิตได้ให้บรรลุตามเป้าหมาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ และการขยายตัวของรายได้ และประชากร รวมทั้งพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

ธุรกิจจะประสบผลสำเร็จได้นั้น เงื่อนไขที่สำคัญ คือ ต้องสามารถขายสินค้าหรือบริการได้จนบรรลุเป้าหมาย อันจะส่งผลต่อเนื้อหามีกำไร ซึ่งจะต้องมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตลาดอย่างใกล้ชิด และต้องมีการคาดคะเนได้ถูกต้อง จึงจะสามารถกำหนดเป้าหมาย

ทางการตลาดที่ดีที่จะมีทางทำให้บรรลุตามที่ตั้งใจไว้ และเงื่อนไขที่สำคัญยิ่งที่ฝ่ายจัดการต้องให้ความสนใจตลอดเวลา คือ ลักษณะความเป็นไปของตลาด การวิเคราะห์ตลาดและกลุ่มลูกค้า

2. วิธีการปฏิบัติงาน (method) ซึ่งอยู่ในระบบทำงานในองค์การธุรกิจ จะประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่าง ๆ กระแสการไหลของงาน ระเบียบขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานทั้งหลายที่จำเป็น ระบบการปฏิบัติงานภายในที่จัดไว้เพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ จุดที่สำคัญที่สุดของระบบปฏิบัติงานภายในก็คือวิธีปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นการออกแบบงานที่มีการระบุถึงขั้นตอนวิธีของผู้ทำงานกับเครื่องจักรหรือเครื่องมือที่นำมาใช้ ถ้ากิจการใดได้มีการจัดวิธีการปฏิบัติงานได้ดี ประสิทธิภาพจากการปฏิบัติงานต่าง ๆ ก็จะมีขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีทำให้เกิดการประหยัดต้นทุนและแรงงาน ตลอดจนมีการใช้เครื่องมือเต็มกำลังประสิทธิภาพ

วิธีการปฏิบัติงานจึงนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะมีผลต่อประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ว่าได้ใช้ไปโดยสิ้นเปลืองหรือไม่ หากวิธีปฏิบัติที่จัดไว้เป็นวิธีที่ดีที่สุดแล้ว ก็จะช่วยให้เกิดความมั่นใจได้เลยว่า การใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตและการดำเนินการจะมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

3. การจูงใจผู้ปฏิบัติงาน (motivation) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารคนในองค์การ โดยผู้บริหารจะมุ่งพยายามเพิ่มประสิทธิภาพและผลงานให้มากขึ้นจากปัจจัยด้านบุคคล โดยอาศัยความมีศีลปะของหัวหน้างาน ในการใช้ความสามารถของการเป็นผู้นำทำการจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมขวัญกำลังใจให้พนักงานเกิดความมานะ มั่นคง จงรักภักดีและทุ่มเทตั้งใจทำงานให้เสร็จลุล่วงไปให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

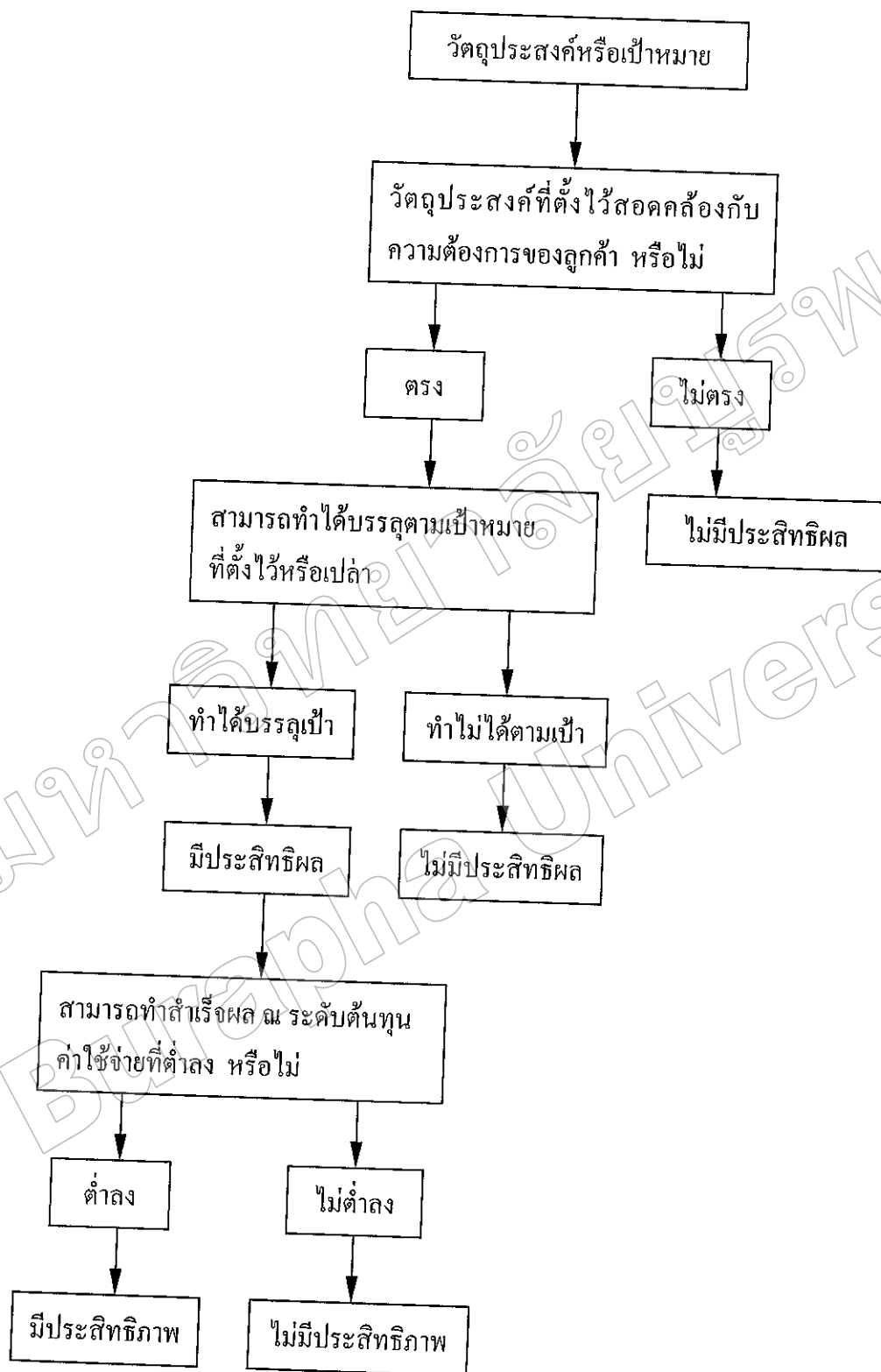
4. จากธรรมชาติของคนที่เป็นที่ทราบกันดีว่าทุกคนล้วนแต่ “รักดี” โดยรักงาน รักความก้าวหน้าเป็นธรรมชาติอยู่ในตัวทุกคน แต่การที่จะใช้ความสามารถให้ปรากฏเป็นผลงานที่ดีออกมาได้บังคับบัญชาของหัวหน้างาน ซึ่งจะทำให้เกิดขวัญและกำลังใจแก่พนักงาน ซึ่งพร้อมที่จะทุ่มเทความรู้ความสามารถและความภักดีให้องค์การ ให้ปรากฏผลงานออกมามากกว่าปกติ ดังนั้นการจูงใจจึงถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ

5. วิธีการจัดการ (management) วิธีการจัดการที่ซึ่งเป็นภารกิจของนักบริหารโดยตรง คือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผล ผลักดันและกำกับให้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นทรัพยากรจัดการประเภทต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพ จนบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้

ผลสำเร็จของการจัดการ

ในการนำเอาปัจจัยการจัดการมาดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์การนั้น ผู้บริหารต่างก็มุ่งพยายามสร้างผลสำเร็จในการจัดการให้เกิดขึ้น 2 ทาง คือ ประสิทธิภาพ และ ประสิทธิผล ที่เป็นเครื่องมือใช้วัดความสำเร็จของกิจการ

สำหรับคำว่า “ประสิทธิภาพ” คือ การสามารถสร้างผลสำเร็จออกมา โดยที่ได้ผลงานที่มีคุณค่าสูงกว่าทรัพยากรที่ใช้ไป หรือพูดง่าย ๆ คือ การวัดอัตราส่วนของรายได้ต่อค่าใช้จ่ายนั่นเอง แต่คำว่า “ประสิทธิผล” คือ เป็นเพียงการวัดว่ากิจการสามารถทำงานได้สำเร็จผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือเปล่า แต่จะไม่มี การสนใจคิดเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่ใช้ไป ว่าได้ใช้ไปมากน้อยเพียงใด หนึ่งสำหรับความเหมาะสมของเป้าหมายนั้นก็ขึ้นอยู่กับกลุ่มลูกค้าที่กิจการ กำลังสนองอยู่เป็นสำคัญ

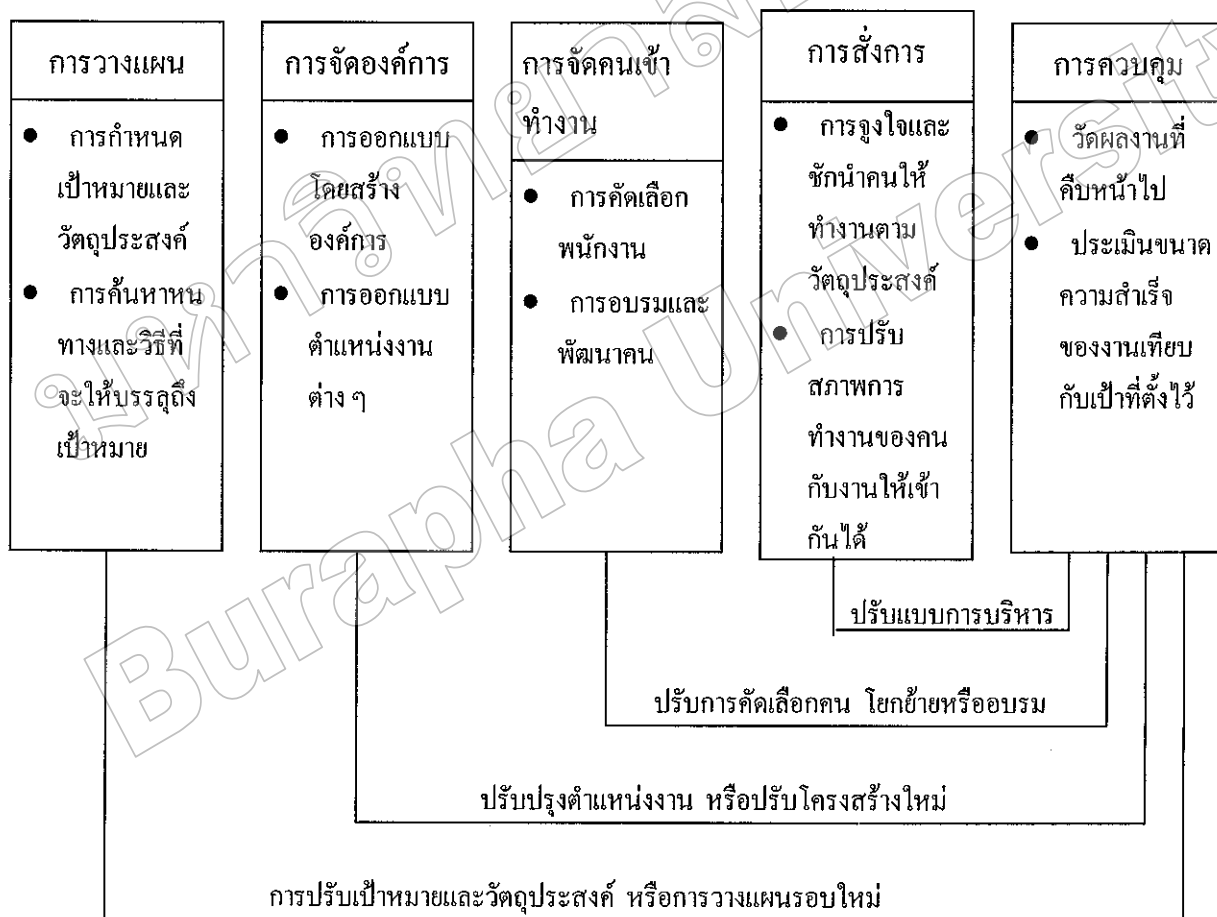

ภาพที่ 5 ความหมายของประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Anthony, 1981, p. 6)

หากลูกค้าเกิดความพอใจและให้การสนับสนุนแล้ว โอกาสที่จะทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายก็จะเกิดขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับประสิทธิภาพนั้นโอกาสเดียวที่จะมีได้ ก็คือต้องสามารถดำเนินการโดยเสียต้นทุนค่าใช้จ่ายต่ำกว่าผลได้เท่านั้น

กระบวนการจัดการ

การจัดการถือได้ว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติที่เป็นสากลในการบริหารงานทุกอย่างในทุกองค์กรของนักบริหารทุกคน กระบวนการจัดการประกอบด้วยหน้าที่งานการจัดการที่สัมพันธ์กัน 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม ตามภาพข้างล่าง ดังนี้

ภาพที่ 6 กระบวนการจัดการและหน้าที่การจัดการ (ชงชัย สันติวงษ์, 2533, หน้า 155)

แนวความคิดการจัดการการท่องเที่ยว

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จะต้องมีการจัดการท่องเที่ยวที่ดีและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญ ดังนี้ (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2541, หน้า 9 – 10)

1. การจัดการทรัพยากรจำเป็นต้องมีการการที่มีประสิทธิภาพ
2. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่ต้องมีความสามารถในการสร้างกำไรเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน
3. การตอบสนองความต้องการหรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ รวมตลอดจนความหลากหลายและมรดกของวัฒนธรรม
4. คุณทริยภาพ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ไม่ว่าสถานที่นั้นจะมีความยิ่งใหญ่เพียงใด หรือมีชื่อเสียงมากน้อยเพียงไร การธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณทริยภาพของสถานที่เหล่านั้น คือ ภารกิจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว
5. การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งกายภาพและชีวภาพที่เปราะบางเอาไว้
6. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (biological diversity) ของพืชพรรณและสัตว์ต่าง ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรที่สำคัญของการท่องเที่ยว
7. การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (life - support systems) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกมีชีวิตรอดอยู่ได้ต่อไป

แนวความคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการจัดการการท่องเที่ยว ดังนี้ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 ก, หน้า 5 – 16)

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
มีเจ้าของพื้นที่ หรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักโดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว สถาบันต่าง ๆ ในสังคม องค์กรประชาชน และประชาชนท้องถิ่น ต้องให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ รักษาสภาพ ไม่ทำลายหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2. การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

การศึกษา (education) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะมุ่งเน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถดำรงสถานภาพและอำนวยความสะดวกอย่างยั่งยืนสืบไป ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

3. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เป็นเป้าหมายที่สำคัญที่ถือว่าเป็นพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน ประชาชนในชุมชนพื้นที่ท่องเที่ยว มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการท่องเที่ยวระดับต่าง ๆ ได้ ความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชนซึ่งมีความรัก ความหวงแหน พึ่งพิงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรท่องเที่ยวได้ การสร้างการมีส่วนร่วม เป็นเรื่องที่ต้องได้รับความร่วมมือและความเข้าใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรของรัฐและเจ้าของหรือผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลพื้นที่ รวมทั้งผู้ประกอบการที่ประกอบกิจการอย่างเป็นธรรมกับประชาชนในพื้นที่

4. การส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว

การส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่ต้องจัดทำขึ้นโดยมุ่งส่งเสริมให้ตลาดเป็นตลาดที่มีคุณภาพ และให้การท่องเที่ยวสอดคล้องกับความต้องการหรือความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นการส่งเสริมการตลาดจึงไม่ใช่การพยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากยังต้องจัดสรรให้มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมต่อสภาพอุปทานที่มีอยู่ ภายใต้ขีดความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับได้ นอกจากนี้การตลาดจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบรรลุเป้าหมายอื่น ๆ ด้วย เช่น ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษา ด้านการกระจายรายได้ เป็นต้น

ในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เป็นกลไกที่มีความสำคัญยิ่ง ในการเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระบบการตลาดกับทรัพยากร หรือให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการกระจายข้อมูล ข้อเสนอแนะไปยังนักท่องเที่ยว การนำเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่มีศักยภาพที่สุดในการควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ

5. การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการนำเที่ยว

ถือได้ว่าเป็นการจัดตั้งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ให้กับนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกับการบริการในการท่องเที่ยวโดยทั่วไป หากแต่บริการในรูปแบบนี้จะมีความเข้มงวดในการรักษา

สิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม เป็นบริการที่มีการเสริมความสมบูรณ์ในองค์ประกอบต่าง ๆ ตามปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โครงสร้างพื้นฐานและบริการที่จำเป็น ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม โครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น เช่น น้ำใช้ ไฟฟ้า การขนส่ง การสื่อสาร และการรักษาความปลอดภัย ภายใต้ความเหมาะสมของพื้นที่และการพัฒนาในพื้นที่นั้น ๆ

6. การส่งเสริมการลงทุน

เป็นมาตรการที่สนับสนุนให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กระจายผลตอบแทนสู่ท้องถิ่น หรือสนับสนุนการลงทุนของท้องถิ่นเองมากขึ้น นอกจากนี้ การส่งเสริมการลงทุนยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการส่งเสริมและควบคุมให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วรรณพร วณิชขานุกร (2540, หน้า 65) ได้เสนอแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวว่า ควรมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับ คือ

1. ระดับแนวนอน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง
2. ระดับแนวตั้ง คือ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลแต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ตามอำนาจของผู้คนใน ท้องถิ่นได้ ซึ่งเป็นการบริหารดำเนินงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ เช่น

2.1 ควบคุมบริหารงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

2.2 จัดให้มีคู่มือดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานทั้งของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐและเอกชน

2.3 มีการกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานนั้น

2.4 มีการกำหนดดัชนีทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.5 ให้การศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป แนวทางการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในอนาคต ควรผนึกเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอาศัยองค์กรท้องถิ่นเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา โดยจะต้องมีการประสานเข้ากับพื้นที่และการปฏิบัติงานของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งนี้รัฐ

จะต้องกระจายอำนาจและบทบาทในการบริหารจัดการให้แก่องค์กรในระดับท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่มากขึ้นด้วย

กฎหมายและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

องค์กรของรัฐ

องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ มีอยู่จำนวนมากตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมาย ทั้งในเชิงการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง ในเชิงทรัพยากรและในเชิงสิ่งแวดล้อม โดยจัดเป็นประเภทราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น ตามที่กำหนดในกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและกฎหมายเฉพาะ หน่วยงานที่สำคัญ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย พ.ร.บ.การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นองค์กรนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 8 ดังนี้

1.1 ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.2 เผยแพร่ประเทศไทยในด้านความงามของธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ตลอดจนถึงกิจการอย่างอื่น อันจะเป็นการชักจูงให้มีการเดินทางท่องเที่ยว

1.3 อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

1.4 ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความเป็นมิตรไมตรี ระหว่างประชาชนและระหว่างประเทศ โดยอาศัยการท่องเที่ยว

1.5 ริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว และเพื่อพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ตามมาตรา 8 ให้ ททท. มีอำนาจกระทำการต่าง ๆ ภายในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์และอำนาจเช่นว่านี้ให้ร่วมกับ

1.6 ให้คำปรึกษา แนะนำ ร่วมมือ และประสานงานกับส่วนราชการ องค์กร สถาบัน นิติบุคคลและเอกชน ทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร

1.7 ส่งเสริม ร่วมมือ หรือดำเนินการในการฝึกอบรม และให้การศึกษาวិชาการต่าง ๆ เพื่อสร้างบุคลากรให้ได้มาตรฐานและเพียงพอในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.8 ตำรวจและรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ จากส่วนราชการ องค์กร สถาบันนิติบุคคล และเอกชนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการจัดทำสถิติเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1.9 ตำรวจ กำหนดพื้นที่และสถานที่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่ต้องสงวนไว้เป็นของรัฐ และให้อยู่ในความควบคุมดูแลของ ท.ท.ท. โดยให้จัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกา

1.10 ตำรวจ วางแผนและดำเนินการจัดสร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา บูรณะ หรือพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ

1.11 ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็น รวมตลอดจนถึงการลงทุนหรือร่วมหุ้น เพื่อเป็นการริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540 ข, หน้า 4 – 110)

2. กรมป่าไม้

กรมป่าไม้เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วย อุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนแห่งชาติ การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า นอกจากนี้จะดำเนินการปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติตามกฎหมายแล้ว กรมป่าไม้ยังมีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่อนุรักษ์ส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่อนุรักษ์ที่จัดอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ คือ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยานแห่งชาติ สวนรุกขชาติ

3. อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด อยู่ในท้องที่ตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง และตำบลแกลง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ครอบคลุมพื้นที่บนฝั่งและในท้องทะเล ตลอดจนเกาะต่าง ๆ ประกอบด้วย เกาะเสม็ด เกาะจันทร์ เกาะทะลุ เกาะกุฎี เกาะมะขาม และเกาะปลายดิน เขาแหลมหญ้าและชายทะเลด้านทิศตะวันตกของเขาแหลมหญ้า สถานที่ที่เด่นที่สุดเป็นที่รู้จักกันดี คือ เกาะเสม็ดหรือเกาะแก้วพิศดาร ซึ่งกล่าวไว้ในวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ความงดงามตามธรรมชาติของอุทยานทางทะเลแห่งนี้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศว่ามีทิวทัศน์สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อน นับเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่มีสภาพธรรมชาติสวยงามแห่งหนึ่งของประเทศ

3.1 ประวัติการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ดแห่งนี้ เริ่มเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ในปี พ.ศ. 2518 ได้มีนายทุนกลุ่มหนึ่งรวมหุ้นกันเพื่อดำเนินการขอเช่าเกาะเสม็ดจากจังหวัดระยอง เพื่อจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยจะสร้างกระเช้าลอยฟ้าข้ามจากฝั่งเขาแหลมหญ้าไปยังเกาะเสม็ด เพื่อบริการนักท่องเที่ยว แต่โครงการดังกล่าวต้องระงับไปเพราะได้ถูกกลุ่มนิสิต นักศึกษา เป็นจำนวนมากจากหลายสถาบัน เดินขบวนคัดค้าน

ในปี พ.ศ. 2518 ปีเดียวกันนั้น สมาคมนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ได้มีหนังสือที่ 538/2518 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2518 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง ให้ความเห็นว่าควรมีการอนุรักษ์เกาะเสม็ด (เกาะแก้วพิศดารในเรื่องพระอภัยมณี อันเป็นวรรณกรรมเอกของสุนทรภู่) ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สงวนไว้เป็นสมบัติของประชาชนโดยทั่วไป โดยจัดตั้งเป็นวนอุทยานทางทะเลและคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติได้มีมติในการประชุม ครั้งที่ 1/2519 เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2519 ให้กรมป่าไม้ประสานงานกับจังหวัดระยองพิจารณาในการจัดตั้งเกาะเสม็ดเป็นอุทยานแห่งชาติ ขณะนั้นเกาะเสม็ดอยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ กรมป่าไม้จึงได้มีหนังสือที่ กษ 0808/1713 ลงวันที่ 31 มกราคม 2522 ขอพื้นที่ดังกล่าวไปอยู่ในความควบคุมดูแลของกรมป่าไม้ ซึ่งกองทัพเรือได้มีหนังสือ ที่ กท 0352/6405 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2522 ตอบไม่ขัดข้องที่จะให้กรมป่าไม้เข้าควบคุมดูแลเกาะเสม็ดและต่อมาคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 5/2522 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2522 แจ้งให้กรมป่าไม้ดำเนินการอนุรักษ์เกาะเสม็ดเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงได้มีคำสั่ง ที่ 82/2523 ลงวันที่ 14 มกราคม 2523 ให้นายสมบุรณ์ วงศ์ภักดี ออกไปทำการสำรวจพื้นที่ป่าไม้บริเวณเขาแหลมหญ้าและบริเวณข้างเคียง ท้องที่บ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เพื่อกำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติและให้ทำการจัดตั้งเป็นวนอุทยานเขาแหลมหญ้า ซึ่งจากการสำรวจของสมบุรณ์ วงศ์ภักดี พบว่า เขาแหลมหญ้าประกอบด้วย เขาหินลูกครึ่งเตี้ย ๆ ชายทะเลทางทิศตะวันตกมีหาดทรายกว้างและทอดตัวโค้งยาวออกไปสวยงามมาก น้ำทะเลใสจนสามารถมองเห็นแนวปะการังที่สวยงามได้อย่างชัดเจน เกาะเสม็ดประกอบด้วยหาดทรายขาวรอบเกาะ เป็นหาดทรายที่สวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อน ทั้งมีเกาะเล็กเกาะน้อยที่มีหาดทรายและธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะสมต่อการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ

กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ นำผลการสำรวจเสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีมติในการประชุมครั้งที่ 4/2523 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2523 เห็นสมควรให้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ ทั้งนี้ Dr. J. A. Sayer ผู้เชี่ยวชาญด้านอุทยาน

แห่งชาติและสัตว์ป่าของ UNDP ทำการสำรวจและสนับสนุนความเห็นว่าเป็นพื้นที่บริเวณเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ด มีความเหมาะสมที่จะดำเนินการจัดเป็นอุทยานแห่งชาติและกองอุทยานแห่งชาติได้ดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด โดยได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 6 เล่มที่ 98 ตอนที่ 162 ในวันที่ 1 ตุลาคม 2524 โดยอาศัยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 กำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาแหลมเทียน เขาเปล็ด เขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ดและเกาะใกล้เคียง ในท้องที่ตำบลเพ อำเภอเมืองระยองและตำบลเกล่ง อำเภอเกล่ง จังหวัดระยอง ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2524 มีเนื้อที่ประมาณ 131 ตารางกิโลเมตร หรือ 81,875 ไร่

กองอุทยานแห่งชาติได้กระทำพิธีเปิดป่าอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2525 โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (เถลิง ชำรงนาวาสวัสดิ์) เป็นประธานในพิธีเปิด นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 34 ของประเทศ

3.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ในท้องที่ตำบลเพ อำเภอเมืองระยองและตำบลเกล่ง อำเภอเกล่ง จังหวัดระยอง ครอบคลุมเนื้อที่ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาประมาณ 131 ตารางกิโลเมตร หรือ 81,875 ไร่ โดยเป็นพื้นดิน 6,250 ไร่ พื้นน้ำ 75,625 ไร่ โดยตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 12 องศา 31 ลิปดา ถึง 12 องศา 40 ลิปดา เหนือ และลองจิจูดที่ 101 องศา 20 ลิปดา ถึง 101 องศา 35 ลิปดาตะวันออก และมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้คือ

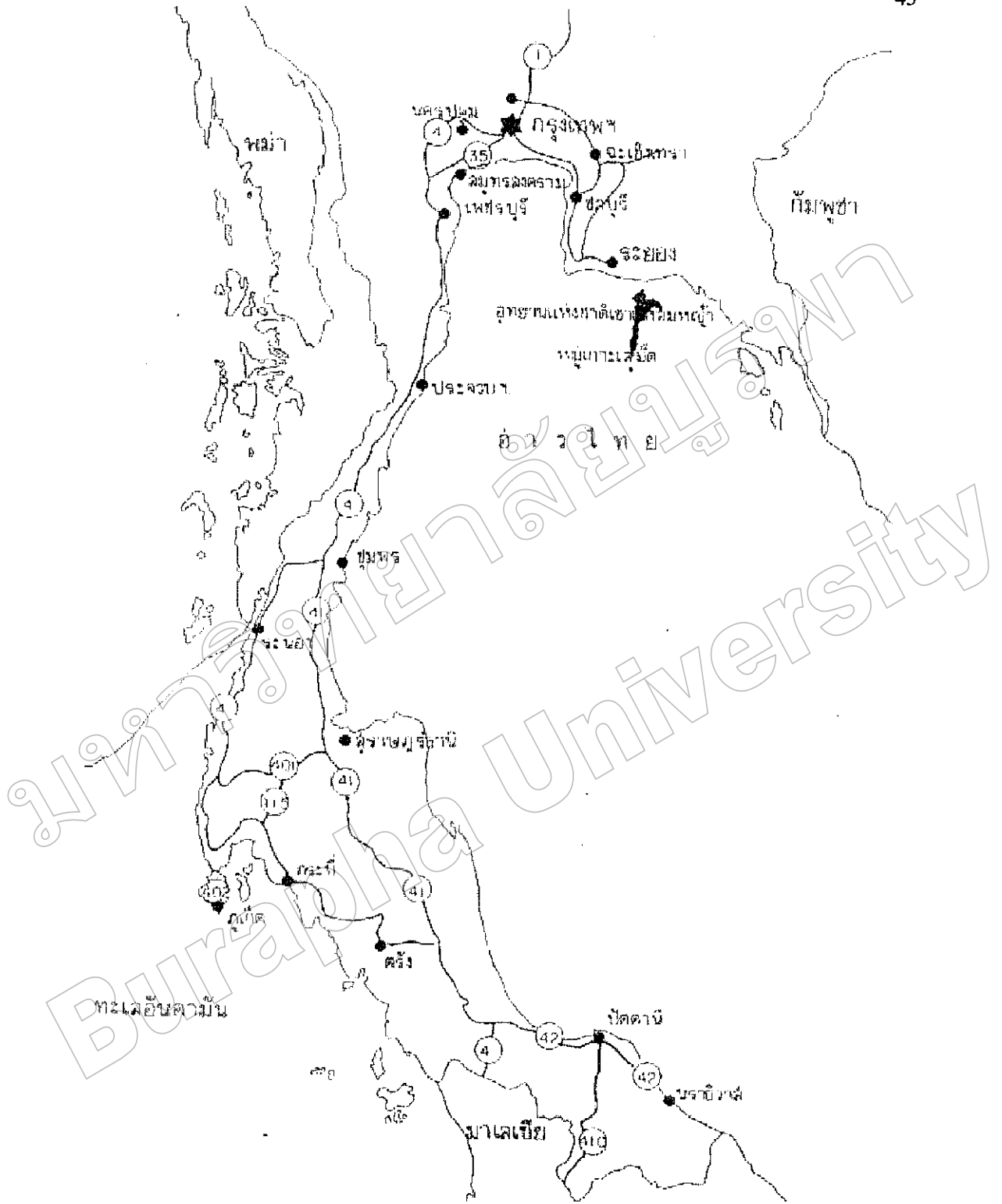
ทิศเหนือ จดอำเภอเมืองและอำเภอเกล่ง จังหวัดระยอง

ทิศตะวันออก จดทะเลอ่าวไทย

ทิศใต้ จดทะเลอ่าวไทย

ทิศตะวันตก จดทะเลอ่าวไทย

อาณาเขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด ครอบคลุมทั้งส่วนที่เป็นผืนแผ่นดิน ส่วนที่เป็นห้วงทะเลและหมู่เกาะ มีลักษณะทั่วไป ดังนี้

ภาพที่ 7 ที่ตั้งอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

3.2.1 เขาแหลมหญ้า เป็นเขาคินลูกครึ่งเตี้ย ๆ เนื้อที่ประมาณ 680 ไร่ ทางด้านทิศใต้เป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล ปกคลุมด้วยป่าละเมาะ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากป่าเดิมถูกแผ้วถางทำไร่ มีชายทะเล ด้านทิศตะวันออกเป็นอ่าวเล็ก ๆ เงียบสงบ ทางด้านทิศตะวันตกเป็นหาดทรายยาว ถ้าขึ้นไปมองยอดเขาแล้วมองไปทางทิศตะวันตก จะเห็นชายทะเลด้านนี้มีหาดทรายกว้างและทอดตัวโค้งยาวไปจนสุดสายตา มีคลื่นซัดฝั่งเป็นระลอกเห็นเป็นสีขาวยาวคู่ไปกับหาดทราย ซึ่งเป็นภาพที่สวยงามมาก ถัดไปด้านทิศใต้จะเห็นเกาะเสม็ดอยู่เบื้องหน้า มีเกาะเล็ก ๆ อยู่เคียงข้าง และดูสงบนิ่งในน้ำทะเลสีน้ำเงินเข้ม ส่วนทางด้านทิศตะวันออกทางเบื้องล่างจะเห็นอ่าวเล็ก ๆ มีหาดทรายกว้าง เงียบสงบ มีโขดหินยื่นออกไป น้ำทะเลใสสะอาด สามารถมองเห็นแนวปะการังที่สวยงามได้อย่างชัดเจน รวมทั้งแหลมตาเลงของเขาแหลมหญ้า โกลออกไปจะเห็นเกาะเล็ก ๆ ในทะเลกับทิวป่าสนสีน้ำเงินเข้มเป็นกำแพงยาวตามแนวชายหาดของบ้านเพ

3.2.2 เกาะเสม็ด เป็นเกาะอยู่ทางด้านทิศใต้ของตลาดบ้านเพ ห่างออกไปประมาณ 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 4,500 ไร่ สภาพทั่วไปเป็นภูเขาหินแกรนิต มีสันเขายาวในแนวทิศเหนือใต้ปกคลุมด้วยป่า ซึ่งขึ้นใหม่สภาพสมบูรณ์ปานกลาง

3.2.2.1 ด้านทิศเหนือ ถ้าหากเดินทางจากบ้านเพไปจะมองเห็นด้านเหนือของเกาะเสม็ด เป็นภูเขาสีเขียวเข้ม สูงตระหง่านและเห็นชายทะเลเป็นหาดทรายยาวตลอด มีทิวมะพร้าว ซึ่งขึ้นอยู่บนที่ราบแคบ ๆ ด้านหลังหาดทรายและเมื่อเข้ามาใกล้จะเห็นบ้านเรือน ซึ่งสร้างอย่างถาวรเรียงรายกันอยู่และมีท่าเทียบเรืออยู่ทางด้านนี้ด้วย

3.2.2.2 ด้านทิศตะวันตก เป็นไหล่เขาลาดลงสู่ทะเลโดยตลอด มีอ่าวเล็ก ๆ 2-3 แห่ง ซึ่งมีทรายขาวสะอาดและเงียบสงบ มีทิวทัศน์สวยงามมากแห่งหนึ่ง ในปัจจุบันมีการเข้าไปก่อสร้างสถานที่พักไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและพักผ่อนที่นี่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ

3.2.2.3 ด้านทิศใต้และทิศตะวันออก ถ้าหากเดินทางจากด้านทิศเหนือของเกาะโดยทางเรือ จะผ่านแหลมด้านทิศตะวันออกเห็นเกาะด้านทิศใต้ เป็นไหล่เขาลาดลงสู่ทะเลในแนวเหนือใต้คล้าย ๆ กับเกาะด้านทิศตะวันตกแล้วค่อย ๆ โค้งไปทางทิศตะวันออก เป็นหาดทรายขาวซึ่งด้านหลังเป็นป่าละเมาะสภาพดี เบื้องหลังเป็นภูเขาทอดตัวยาวตลอด ชายทะเลด้านนี้สวยงามมาก น้ำทะเลใสเห็นพื้นทรายและปะการัง บริเวณชายหาดด้านนี้จะมีร้านค้าและบังกะโลที่ปักสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความสกปรกและไม่เป็นระเบียบ ทำลายสภาพธรรมชาติที่งดงามลงไปเป็นอันมาก

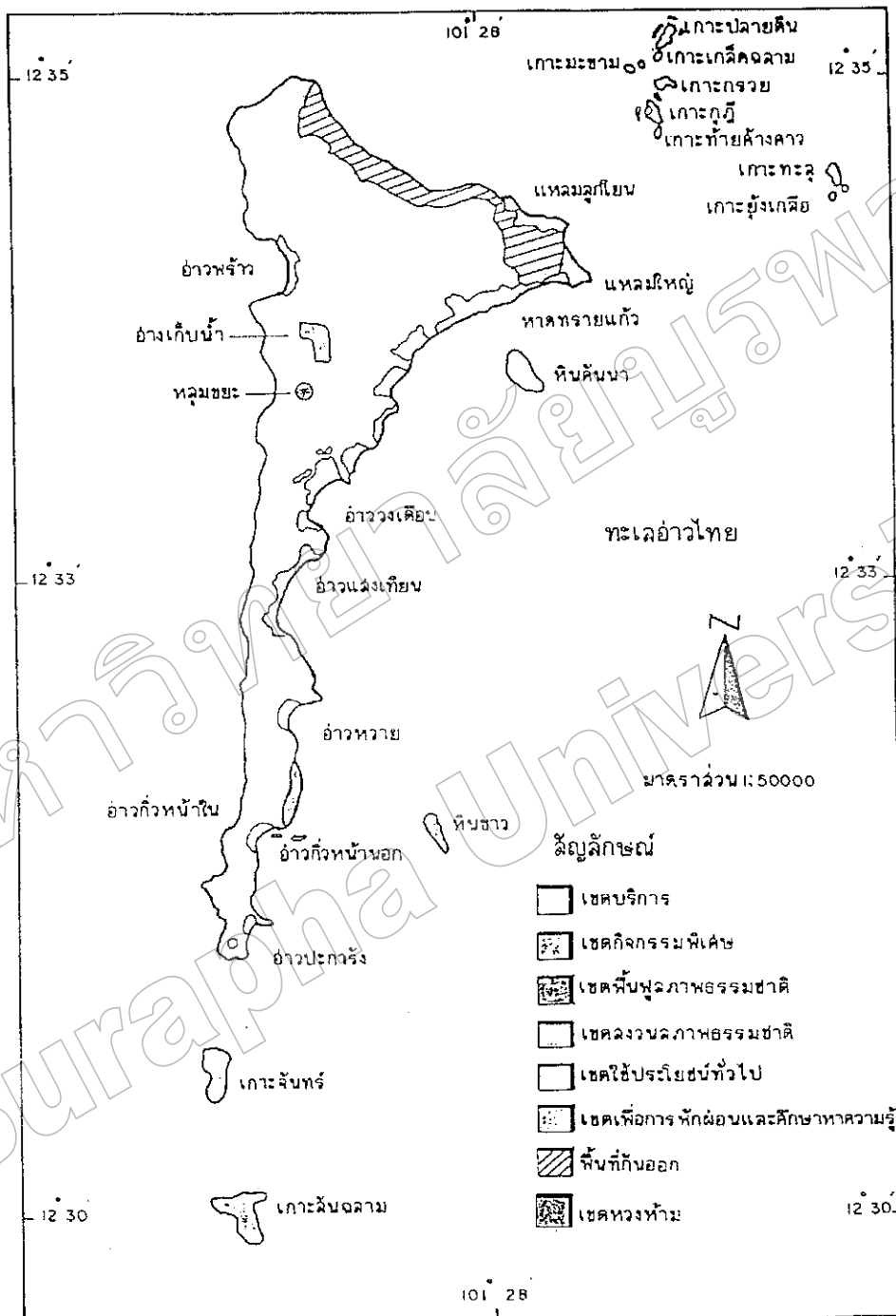
3.3 คุณค่าและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด

ความงามของอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งนี้เป็นที่ยอมรับและกล่าวขวัญของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศว่ามีทิวทัศน์สวยงาม หาดทรายขาวสะอาดและเงียบสงบ น้ำทะเลใส มีปะการังสวยงาม สัมกับเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ

คุณค่าและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด สรุปได้ดังนี้

3.3.1 อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด เป็นพื้นที่ที่ประกอบด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ ประกอบด้วยหมู่เกาะต่าง ๆ 8 เกาะ มีเกาะเสม็ดเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด มีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม มีหาดทรายขาวสะอาดและเงียบสงบ น้ำทะเลใสและมีปะการังสวยงาม สัมกับเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

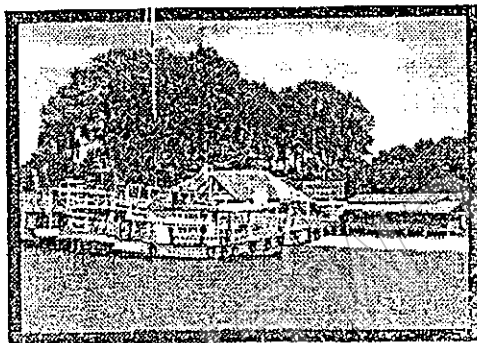
3.3.2 เป็นแหล่งรักษาความหลากหลายทางทรัพยากรชีวภาพ อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า – หมู่เกาะเสม็ด มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งทรัพยากรทางบกและทางทะเล จากการสำรวจพบว่า พื้นดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปกคลุมด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นป่าดิบแล้ง ถึงร้อยละ 69.90 ของพื้นดินทั้งหมด สภาพป่าค่อนข้างสมบูรณ์ พบบริเวณเขาแหลมหญ้าและบนเกาะเสม็ด เป็นส่วนใหญ่ จากการสำรวจพบชนิดพันธุ์ไม้ไม่ต่ำกว่า 82 ชนิด จาก 41 วงศ์ ไม้เด่นที่พบ คือ มะนาวป่า (*atalantia monophylla*) นกนอน (*cleistanthus helferi*) พลองใบใหญ่ (*mamecydon spp*) เขลียง (*dialium cochinchinensis*) และ โมกมัน (*wrightid tomentosa*) สำหรับทรัพยากรสัตว์ป่าจากการสำรวจพบชนิดรวมกันไม่น้อยกว่า 144 ชนิด จาก 58 วงศ์ จำแนกได้เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 7 ชนิด นก 118 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 15 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 4 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายร้อยละ 81.25 ของความหลากหลายชนิดสัตว์ป่าทั้งหมดและเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในระดับใกล้สูญพันธุ์ยิ่ง (CR) คือ นกมือคู้ (*anous stolidus*) ระดับใกล้สูญพันธุ์ (EN) คือ เต่าตนุ (*Chelonia mydas*) สัตว์ป่าที่ใกล้สูญคุกคาม (NT) ได้แก่ นกนางนวลแกลบเล็ก (*sterna albifrons*) นกคุมพู (*dacula aenea*) นกคุมพูขาว (*D. bicolor*) และนกกก (*buceros bicornis*) นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางทะเลที่มีค่า ได้แก่ ปะการังที่ก่อตัวเป็นแนวปะการัง ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบนิเวศที่มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตสูง พบสัตว์น้ำจำแนกออกได้เป็น ปลาจำนวนมากที่สุด ถึง 157 ชนิด ปะการัง 42 ชนิด สัตว์น้ำในกลุ่มหอย 51 ชนิด สัตว์น้ำในกลุ่มปูจำนวน 8 ชนิด และพบทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลอื่น ๆ จำนวน 6 ชนิด

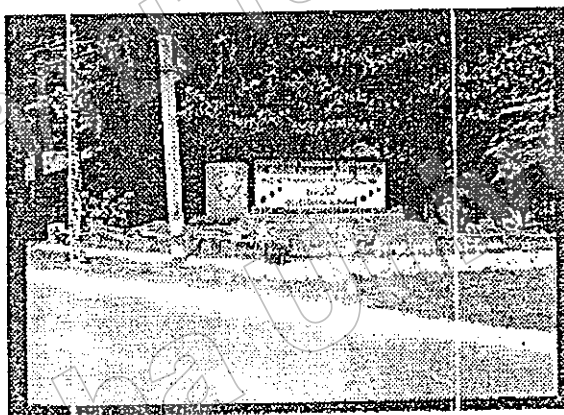
ภาพที่ 9 แผนที่แบ่งเขตการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

ท่าเรือบึงบ้านเพ

ท่าเรือบนเกาะเสม็ด

ทางเข้าอุทยานแห่งชาติเขาสกเขาสกเขาเตมรภูเขา - หมู่เกาะเสม็ด

จุดชมวิวสำหรับบ่อน้ำร้อนเตี้ย

จุดชมวิวบริเวณท่าเรือของอุทยาน

ภาพที่ 10 ท่าเรือเส้นทางสู่เกาะเสม็ดและจุดชมวิวนบนเกาะเสม็ด

3.3.3 เป็นแหล่งอนุรักษ์นก ซึ่งเป็นแหล่งที่พบนกจำนวนมากแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบชนิดนกถึง 118 ชนิด จึงเป็นแหล่งศึกษาดูนกที่สำคัญแห่งหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อีกทั้งเป็นแหล่งเพื่อการศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา การพักผ่อนหย่อนใจ และการนันทนาการจากการดูนก

3.3.4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนโดยรอบพื้นที่และประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง เนื่องจากมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามและมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงสะดวก ระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 215 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางน้อย การเดินทางสู่เกาะเสม็ดซึ่งเป็นเกาะที่ใหญ่และนักท่องเที่ยวนิยมไป ซึ่งมีเรือโดยสารรับจ้างตลอดวัน ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเป็นจำนวนมากแทบทุกปี จากสถิตินักท่องเที่ยว ตั้งแต่ปี 2539 – 2541 จำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสูงขึ้น คือ ปี 2539 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 261,044 คน และในปี 2540 และ 2541 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 262,885 คน และ 303,198 คนตามลำดับ ในจำนวนนักท่องเที่ยวนี้เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนใกล้เคียงกันและส่วนใหญ่มาเยือนเพราะต้องการพักผ่อนหย่อนใจและสถานที่สวยงาม

3.3.5 เป็นแหล่งสร้างงานและรายได้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติ ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการจ้างงานเพื่อมาปฏิบัติงานกับอุทยานแห่งชาติ ตลอดจนมีรายได้จากการประกอบธุรกิจด้านบริการบ้านพัก เรือเช่า รถเช่าแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการจำหน่ายอาหาร สินค้าและของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติ เมื่อประชาชนในระดับท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็ทำให้รายได้รวมของประเทศชาติเพิ่มขึ้นด้วย (กรมป่าไม้, 2542, หน้า 1-1 ถึง 1-9)

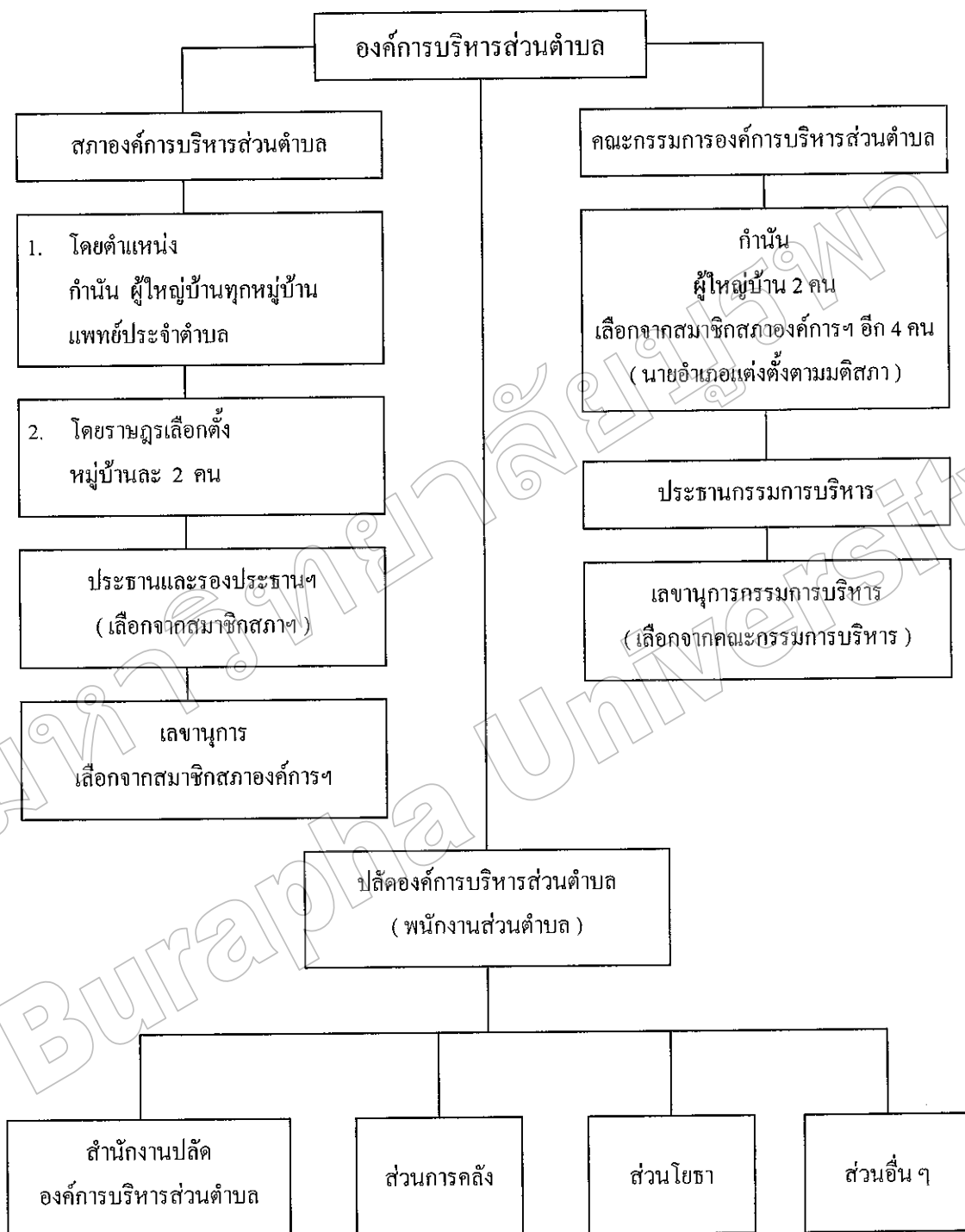
4. องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เล็ก และใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ตามรูปแบบปัจจุบัน เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อสภาเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 ตามนโยบายด้านการกระจายอำนาจ คือ การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจัดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับ ตลอดจนเพิ่มบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการวางผังเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลเป็นนิติบุคคลเพื่อให้ความคล่องตัว และร่วมแก้ปัญหาของประชาชนในตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดให้มีหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นด้วย โดยสภาตำบลที่จะจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้นั้นจะต้องมีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท ทั้งนี้ การจัดตั้งจะทำโดยประกาศขอกระทรวงมหาดไทยในราชกิจจานุเบกษา

โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบล และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากรายครัวในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นหมู่บ้านละ 2 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะเลือกคณะบุคคลขึ้นเป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน นอกจากนี้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะเลือกสมาชิกด้วยกันเป็นประธานสภาคนหนึ่ง รองประธานสภาคนหนึ่ง และเลขานุการสภาหนึ่งคน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องไม่เป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในส่วนคณะกรรมการบริหารก็จะเลือกคณะกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการบริหารหนึ่งคน และเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหารอีกหนึ่งคน

ภาพที่ 12 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.2 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้ (มาตรา 67)

4.2.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

4.2.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4.2.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

4.2.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

4.2.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4.2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

4.2.7 คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.2.8 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

ดังต่อไปนี้ (มาตรา 68)

4.2.9 ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

4.2.10 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

4.2.11 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

4.2.12 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวน

สาธารณะ

4.2.13 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

4.2.14 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

4.2.15 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

4.2.16 การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

4.2.17 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.2.18 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

4.2.19 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

(พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537)

อย่างไรก็ตาม อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดข้างต้นกฎหมายกำหนดไว้มิให้เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐในอันที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบล แต่กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร ในกรณีนี้หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าว ให้กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ นำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจการนั้นด้วย

นอกจากนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลยังสามารถออกข้อบังคับเพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินห้าร้อยบาท

4.3 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลจะมีรายได้คล้ายกับที่หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่นมี ดังนี้

4.3.1 รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง จากภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์ ค่าภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับต่าง ๆ และรายได้จากทรัพย์สินสาธารณะโลกและการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเอง

4.3.1.1 รายได้ซึ่งหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่จัดเก็บให้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสรรพสามิต และค่าใบอนุญาตเล่นการพนัน เก็บให้จากภาษี รถยนต์ และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อน และจัดสรรหรือแบ่งให้จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ จาก อากร รังนกนางแอ่น ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล อากรการประมง ค่าภาคหลวงป่าไม้ ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ค่าจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่ดิน และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ ซึ่งรายได้จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาตินี้ ท้องถิ่นรูปอื่นจะไม่ได้รับ การจัดสรรหรือแบ่งให้แต่อย่างใด

4.3.1.2 รายได้จากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล หรือการจัดสรรให้ หน่วยงานของรัฐ

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การหรือหน่วยงานระดับต่าง ๆ

ในขณะที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ ทั้งที่ต้องทำและอาจจัดทำ ซึ่งอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้นั้น ยังมีความผูกพันเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเช่นกัน และ

การทำหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะมีสภาพองค์การบริหารส่วนตำบล ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร อบต. ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของทางราชการ องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถทำนิติกรรมด้วยตนเอง มีโครงสร้างทางการบริหารทรัพย์สินและบุคลากรเป็นของตนเอง มีอำนาจนิติบัญญัติที่จะออกข้อบังคับตามกรอบอำนาจหน้าที่เพื่อใช้บังคับภายในเขตการปกครอง อบต. มีรายได้จากแหล่งรายได้ต่าง ๆ และต้องจัดทำงบประมาณรายจ่ายรวมทั้งแผนและโครงการเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของตนได้เอง ซึ่งในการทำหน้าที่ตามภารกิจของ อบต. ดังกล่าวจำเป็นต้องเกี่ยวพัน และมีผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ของการบริหารราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ด้วย

ในส่วนของความสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค นั้น เป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจการกำกับดูแลหรือ การจัดการ หรือการควบคุม เช่น การตรวจสอบควบคุมงบประมาณ การสนับสนุนงบประมาณ การจัดแบ่งรายได้ เป็นต้น และการกำหนดขอบเขตกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ความรับผิดชอบ ซึ่งโดยทั่วไปจะมุ่งเน้นให้เกิดดุลยภาพที่เหมาะสม ทั้งนี้จะต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจให้มากที่สุด และให้ประชาชนได้มีบทบาทร่วมรับผิดชอบในการควบคุมตรวจสอบเป็นหลัก แต่ต้องไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น ความเป็นอิสระจากกำกับดูแลจากการบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคจึงมีมากกว่าสภาตำบล แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่การบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค กำกับดูแลการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือ

1. บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนหนึ่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล เป็นสมาชิกสภาตำบลด้วย ซึ่งจะเป็นเช่นเดียวกับสภาตำบลแต่ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้กำหนดให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรง จึงทำกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลต้องพ้นจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลไป ซึ่งจะทำให้การควบคุมด้านบุคลากรของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต่อองค์การบริหารส่วนตำบลลดลง

2. ในการบริหารการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล จะกระทำโดยการออกข้อบังคับตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ แต่ข้อบังคับตำบลจะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายอำเภอก่อน ซึ่งเป็นการควบคุมการบริหารงานของสภาองค์การ

บริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตามหากข้อบังคับนั้นมีได้เป็นข้อบังคับที่กำหนดโทษปรับไว้ สถานองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถทบทวนร่างข้อบังคับและมีมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่มีอยู่ทั้งหมดก็ให้ประกาศใช้ได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากนายอำเภอ

3. มาตรา 90 กำหนดให้ นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และให้อำนาจนายอำเภอเรียกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กรรมการบริหาร พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนตำบลมาชี้แจงหรือสอบสวน ตลอดจนเรียกรายงานหรือเอกสารใด ๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาตรวจสอบได้

4. ในมาตรา 91 ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งยุบองค์การบริหารส่วนตำบลได้ตามข้อเสนอแนะของนายอำเภอ ในกรณีที่ปรากฏว่าองค์การบริหารส่วนตำบลกระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่

5. จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีการให้อำนาจในการควบคุม องค์การบริหารส่วนตำบลแก่นายอำเภอ จังหวัด ในด้านการปกป้องผลประโยชน์ที่จะเกิดกับประชาชน ในด้านความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิการของประชาชนอย่างมาก

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายสถาปนา และองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแลกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยที่สำคัญ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ตามมาตรา 4 ได้กำหนดให้หัวหน้าผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการประกาศกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น เป็น "เจ้าพนักงานท้องถิ่น" มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ พ.ศ. 2535 ดังนี้

1.1 ในท้องที่ที่ได้ประกาศกำหนดให้เป็นเขตควบคุมมลพิษ มีหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษ โดยเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อรวมไว้ในแผนปฏิบัติการในระดับจังหวัด (มาตรา 60 - 66)

1.2 ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้รับจ้างเป็นผู้ควบคุมหรือรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 73)

1.3 กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข โดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ ในการจัดส่งน้ำเสียหรือของเสียจากแหล่งกำเนิดไปให้ผู้รับจ้างให้บริการทำการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย (มาตรา 74)

1.4 เจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยคำแนะนำของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษอาจกำหนดวิธีการชั่วคราว สำหรับการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดมลพิษตามมาตรา 71 และมาตรา 72 ได้ตามความจำเป็นจนกว่าจะได้มีการก่อสร้างติดตั้ง และเปิดดำเนินงานระบบบำบัดน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม (มาตรา 75)

1.5 มีหน้าที่ดำเนินงานและควบคุมการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีขึ้น โดยอาจจ้างผู้ที่ได้รับอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวมเป็นผู้ดำเนินงานและควบคุมการทำงานของระบบดังกล่าว (มาตรา 77)

1.6 รวบรวมรายงานที่ได้รับจากเจ้าของ หรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ส่งให้เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษอย่างน้อยเดือนละครั้ง (มาตรา 81)

1.7 เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือระบบกำจัดของเสียรวม มีอำนาจหน้าที่จัดเก็บค่าบริการ ค่าปรับ และเรียกrogate ค่าเสียหายตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ (มาตรา 93)

2. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจองค์การบริหารส่วนตำบล ในฐานะราชการส่วนท้องถิ่น และประธานกรรมการบริหารในฐานะ เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย สุขลักษณะของอาคาร เหตุรำคาญ การควบคุมการเลี้ยงสัตว์หรือปล่อยสัตว์ กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

3. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2526 ได้กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติในเขตท้องที่

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดให้พนักงานท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงาน เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นต้น

5. องค์การบริหารส่วนตำบลเพ

สภาพทั่วไป

5.1 ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินเขาสลับที่ราบลุ่ม ลาดลงสู่ชายฝั่งทะเลและมีพื้นที่บางส่วนเป็นเกาะ ที่สำคัญคือ เกาะเสม็ด องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพมีพื้นที่ประมาณ 8 ตารางกิโลเมตร (5,000 ไร่) อาณาเขตทิศเหนือ จด เขาตะเกือกว่า ตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ทิศใต้ จดอ่าวไทยรวมหมู่เกาะเสม็ด ตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ทิศตะวันออก จด ตำบลแกลง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ทิศตะวันตก จด ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ในด้านเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 4 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรประมาณ 2,912 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 182 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง ค้าขาย การเกษตรและธุรกิจท่องเที่ยว นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชายเลน สัตว์น้ำ และแหล่งธรรมชาติที่สำคัญ คือ ชายหาดแม่รำพึง ชายหาดบ้านกั้นอ่าว เกาะเสม็ด ซึ่งมีความเหมาะสมแก่การจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยิ่ง

5.2 แหล่งท่องเที่ยวและความสำคัญ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเป็นอย่างสูง ซึ่งการท่องเที่ยวได้นำรายได้มาสู่ตำบลไม่ต่ำกว่าปีละ 1,000 ล้านบาท (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดระยอง, 2541) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีนี้ (2545 - 2546) รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวทั่วไทย (เที่ยวเมืองไทยไปได้ทุกเดือน) เพื่อเป็นการสนับสนุนให้คนไทยนิยมท่องเที่ยวในประเทศ จะเป็นโอกาสในการสร้างรายได้จากแหล่งท่องเที่ยว หาดแม่รำพึง หาดบ้านกั้นอ่าว และเกาะเสม็ด อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลเพ

นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ

นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลต่อระบบนิเวศวิทยา
2. ดูแลรักษาสภาวะแวดล้อม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

3. จัดระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการใช้ประโยชน์ และควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ

4. มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างแท้จริง

5. ปรับระบบบริหารจัดการ เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น

นโยบายการท่องเที่ยว

1. ผลักดันให้บ้านแพเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภาควันออกโดยอาศัยเงื่อนไขด้านภูมิศาสตร์แห่งท่องเที่ยวของบ้านแพ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติชายหาดและเกาะแก่ง เช่น เกาะเสม็ด

2. รักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้คงไว้ในความเป็นธรรมชาติ สะอาด ปลอดภัย

3. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ในตำบลมากขึ้น

4. ส่งเสริมความร่วมมือกับตำบลเพื่อนบ้าน ทั้งในด้านการพัฒนาส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง

5. กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ทั้งมีการ กวดขันมาตรฐานต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครอง รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

6. องค์การธุรกิจเอกชน

ธุรกิจเรือข้ามฟาก

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดและเกาะแก่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวอย่างสูง แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่เป็นที่นิยมที่สุดของจังหวัดระยองคือ เกาะเสม็ด ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านแพ อำเภอเมือง การเดินทางไปและกลับเกาะเสม็ดนั้นจะต้องเดินทางโดยทางเรือได้อย่างเดียวเท่านั้น ใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 นาที ในระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร

การเดินทางไปเกาะเสม็ด จะต้องลงเรือที่ทำเรือบ้านแพ ซึ่งจะมีท่าเรือโดยสารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว 4 แห่ง โดยมีเรือโดยสารหลายขนาด บรรจุคนได้ตั้งแต่ 10 - 100 คน ซึ่งจะให้บริการตั้งแต่เวลา 06.00 - 17.00 น. สำหรับอัตราค่าโดยสารข้ามไปลงที่ทำเทียบเรือบนเกาะเสม็ดนั้น อัตราคนละ 50 บาท / เที่ยวหรือถ้าจะเช่าเหมาาก็ตกลงราคากันเอง

ท่าเรือที่เกาะเสม็ด มี 3 แห่ง คือ

1. ท่าเรือด้านหัวเกาะ (หน้าค่าน)
2. ท่าเรือด้านอ่าววงเดือน (ด้านตะวันออก)
3. ท่าเรือด้านอ่าวพร้าว (ด้านตะวันตก)

นอกจากนี้ยังมีผู้ประกอบการรายย่อยที่ให้บริการเรือเร็วส่วนตัวในการรับ-ส่งนักท่องเที่ยวจากฝั่งบ้านเพไปเกาะเสม็ด โดยคิดค่าโดยสารเที่ยวละ 1,200 บาท

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหา เพื่อสร้างประเด็นไปสู่แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นการทำให้ปัญหาสาธารณสุขที่ก่อตัวขึ้นได้รับความสนใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้มีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวของเป้าหมายที่ทำการศึกษา

สำหรับวิธีการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐานในการเขียนเค้าโครงวิจัยและประกอบในการศึกษาค้นคว้า

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ด้วยการสังเกตในพื้นที่ ศึกษาโดยมีภาพถ่ายประกอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะใช้วิธีการบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงและ/หรือจดบันทึกตามความเหมาะสม และการใช้ แบบสอบถามปลายเปิด (opened-end question) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเกาะเสม็ด การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (in-depth interview) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่
2. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย โดยแยกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

1. นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบนเกาะเสม็ด ทั้งประเภทไปเช้า - เย็นกลับ และพัก ค้างแรม

จำนวน 100 คน

2. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ แยกเป็น

2.1 ธุรกิจโรงแรม	จำนวน 10 ราย
2.2 ธุรกิจร้านอาหาร - ของที่ระลึก	จำนวน 10 ราย
2.3 ธุรกิจเรือข้ามฟาก	จำนวน 5 ราย
2.4 ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย	จำนวน 10 ราย

จำนวนทั้งสิ้น 35 ราย

3. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด แยกเป็น

- 3.1 ตำรวจท่องเที่ยว
- 3.2 เจ้าหน้าที่ป่าไม้
- 3.3 อื่นๆ

จำนวนทั้งสิ้น 10 ราย

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษารุ่นนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและพื้นที่ศึกษา ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2545 - เดือนธันวาคม 2545

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวทางการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกและการใช้แบบสอบถาม มีวิธีดำเนินการตามแบบ ขั้นตอนดังนี้

1. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ขึ้นกำหนดปัญหา
- 1.2 ขึ้นพิจารณาปัญหา
- 1.3 ขึ้นแนวทางแก้ปัญหา

2. แบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

- 2.1 ข้อมูลทั่วไป
 - 2.1.1 เพศ
 - 2.1.2 อายุ
 - 2.1.3 การศึกษา
 - 2.1.4 อาชีพ
 - 2.1.5 รายได้
 - 2.1.6 สถานะภาพ
 - 2.1.7 ตำแหน่ง
- 2.2 สภาพปัญหาการท่องเที่ยว
 - 2.2.1 การเดินทาง
 - 2.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวก

- 2.2.3 ความปลอดภัย
- 2.2.4 ความสะอาด
- 2.2.5 สภาพแวดล้อม
- 2.2.6 อัตราค่าบริการของหน่วยงานราชการ
- 2.2.7 อัตราค่าบริการของผู้ประกอบการธุรกิจ
- 2.2.8 เจ้าหน้าที่อุทยาน
- 2.2.9 ข้อเสนอแนะ
- 2.3 ผลกระทบการท่องเที่ยว
 - 2.3.1 เศรษฐกิจ
 - 2.3.2 สังคม
 - 2.3.3 สิ่งแวดล้อม
- 2.4 แนวทางแก้ไข

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ความเป็นมาของปัญหา เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา แก่ใจ และประเมินผล โดยอธิบายผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีตารางและภาพประกอบเป็นบางตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งบันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียงมาถอดข้อความโดยสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการศึกษา
2. นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์ มาสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการศึกษา
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและภาพถ่ายมาตรวจสอบเพื่อสรุปสาระสำคัญและนำไปเสริมในส่วนสำคัญเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล
4. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหาของงานวิจัย เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขและจัดการการท่องเที่ยว

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า สภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวที่น่าสนใจศึกษามีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว
2. ด้านนักท่องเที่ยว
3. ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดในครั้ง
นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบสอบถาม
ปลายเปิด และการสังเกตในพื้นที่ศึกษา จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและแนวทางใน
การจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด แบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว
2. ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว

ด้านแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

1. เกาะเสม็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนตากอากาศชายทะเลที่มีธรรมชาติ
งดงาม ประกอบด้วยทะเลที่เงียบสงบ หาดทรายขาวสะอาด สาเหตุที่ชื่อว่าเกาะเสม็ด เพราะเกาะ
เสม็ดมีต้นเสม็ดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากทั้งเสม็ดขาว และเสม็ดแดง เกาะเสม็ด ตั้งอยู่ในเขตองค์การ
บริหารส่วนตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีเนื้อที่ประมาณ 3,125 ไร่ มีลักษณะเป็นรูป
สามเหลี่ยม บนเกาะเสม็ดไม่มีแม่น้ำลำคลอง ประมาณ 80% ของพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้เบญจ
พรรณ

เกาะเสม็ดได้รับการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด โดยมีพระ
ราชกฤษฎีกาประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2524 เพื่อจุดประสงค์หลักใน
การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเล เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านระบบ
นิเวศน์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเล ตลอดจนเป็นแหล่งนันทนาการ
สำหรับประชาชนทั่วไป

สภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ด

เกาะเสม็ดเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ด้วยกันหลายกลุ่ม คือ กรมป่าไม้ องค์การ
บริหารส่วนตำบลบ้านเพ และเอกชน จึงมีความลำบากในการพัฒนาพื้นที่ให้มีระเบียบและมีประ
สิทธิภาพ สภาพการบริการจัดการจึงไม่มีกลุ่มใดเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง มีเพียงเจ้าหน้าที่จากกอง

อุทยานฯ เท่านั้นที่เข้ามาประจำเพื่อเก็บค่าผ่านด่าน ปัญหาที่ประสบอยู่ในปัจจุบันสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ปัญหาการบุกรุกครอบครองพื้นที่อุทยาน โดยผู้ประกอบการร้านค้า และ บังกาโลว์ แบ่งเป็นอาคารสิ่งก่อสร้างบังกาโลว์ 1,174 หลัง ร้านค้า 49 หลัง ทำให้เป็นปัญหาในการบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นไปตามหลักวิชาการ

1.2 ปัญหาที่เกิดจากจำนวนนักท่องเที่ยว ที่มีปริมาณมากเกินกว่าศักยภาพของพื้นที่รองรับได้ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลหรือวันหยุด จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2542-2545 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยปีละ 376,345 คน อันเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรบนเกาะเสม็ด

1.3 ปัญหาจากขยะที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยว ร้านค้าและบังกาโลว์ เฉลี่ยวันละ 4.5 ตูบาสกัมเมตรหรือ 585 กิโลกรัม ซึ่งจะเป็นปัญหาที่ขยะอาจจะตันเกาะได้ในอนาคต

1.4 ปัญหาเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว จากการขาดความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ขาดระบบและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการจัดการแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. นักท่องเที่ยว

ลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง

จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด แสดงให้เห็นลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในเกาะเสม็ด สรุปได้ดังนี้

2.1 เพศ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะเสม็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นจำนวนร้อยละ 52.50 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด

2.2 อายุ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะเสม็ด มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.18 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด รองลงมาอยู่ในช่วงต่ำกว่า 20 ปี จำนวนร้อยละ 20.95 และ 31-40 ปี จำนวนร้อยละ 19.37

2.3 การศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 35.56 อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 26.35 และระดับอนุปริญญา ร้อยละ 15.56

2.4 อาชีพ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ จำนวนร้อยละ 15.23 และนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 14.92 นอกนั้นมีอาชีพ ค้าขาย เกษตรกรรม พนักงานบริษัท เป็นต้น

2.5 รายได้ นักท่องเที่ยว ร้อยละ 40 มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท/เดือน รองลงมา ร้อยละ 15.24 มีรายได้น้อยกว่า 4,000 บาท/เดือน และร้อยละ 12.70 มีรายได้อยู่ในช่วง 4,001-6,000 บาท/เดือน

สภาพปัญหาของนักท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด ทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานที่รับผิดชอบ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บนเกาะและนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบนเกาะ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ จะเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างมาจากสภาพสังคม วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวเอง พอสรุปได้ดังนี้

1. การไม่เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายในที่สาธารณะ ลักษณะที่ไม่มีมิดชิด มีการเปลือยร่างกายโดยเปิดเผย หรือการไม่เคารพต่อสิ่งที่เป็นที่เคารพบูชาของคนในท้องถิ่น แต่นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม โดยเฉพาะหนุ่มสาว มักใช้เป็นสถานที่แสดงความรักต่อกัน อันเป็นการแสดงความไม่เคารพ ลบหลู่ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้าน

2. ปัญหาการรบกวนนักท่องเที่ยวอื่น เช่น การดื่มสุรา ส่งเสียงดัง ตัวอย่างจากการสัมภาษณ์ คุณเกียรติพงษ์ อรัญรัตน์ (นักท่องเที่ยว) ปัจจุบันเกาะเสม็ดเปลี่ยนไปมาก เมื่อก่อนสัก 5-6 ปีที่แล้วเป็นเกาะที่เงียบสงบน่าเที่ยวมาก นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวกันมากเพราะต้องการความสวยงามจากธรรมชาติและทะเลจากเกาะเสม็ด แต่ปัจจุบันจะมาเพื่อความสนุกสนานเป็นส่วนมาก กลางคืนจะมีการตั้งวงดื่มสุราก็มี มีการตีกลองตลอดทั้งคืนริมชายหาด แม้ผมจะเช่าบังกาโลว์ที่คิดว่าเงียบสงบแล้วแต่ก็ได้ยินเสียงตลอดคืน นอนไม่ค่อยจะหลับเลย คิดว่าถ้ายังเป็นลักษณะนี้คงต้องเปลี่ยนที่พักผ่อนไปแหล่งอื่นแล้ว

3. ปัญหาขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดขณะท่องเที่ยว มีการทิ้งเศษขยะ เช่น ห่อขนม ขวดน้ำ ขวดเบียร์ ลงทะเลและริมทางเดินบนเกาะเสม็ด แม้จะมีถังขยะจากอุทยานตั้งไว้ให้เป็นระยะ ๆ แล้วก็ตาม

4. ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจต่อการปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยว เช่น การขาดความเข้าใจในกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของอุทยาน ขาดการอนุรักษ์ในทรัพยากรการท่องเที่ยว ยังมีการทำลายสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว เช่น ทิ้งขยะลงทะเล ดำน้ำลงไปเก็บปะการังมาเล่น การเข้าไปตัดต้นไม้เพื่อใช้กางเต็นท์พักผ่อนนอกเขตที่กำหนด (ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ) ล้วนเป็นสิ่งที่ทำลายธรรมชาติจากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เป็นที่ยอมรับกันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นกลไกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนาต่าง ๆ การท่องเที่ยวก็เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือในหลาย ๆ ด้านเข้ามาช่วยส่งเสริมร่วมมือกัน ในหลาย ๆ ฝ่าย การท่องเที่ยวจึงจะได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

จากการศึกษาของผู้วิจัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ด ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคในขบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะเสม็ด ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่เกาะเสม็ดของหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชน

ทางภาครัฐยังขาดการส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีบทบาทในการทำแผนโครงการของรัฐเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเท่าที่ควร ยังขาดการประชาสัมพันธ์และการมีกิจกรรมร่วมระหว่างกัน ทำให้ขาดความคิดเห็นอันอาจเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจากภาคประชาชน เป็นสาเหตุในปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน

จร แสงกระจ่าง (อดีตประธาน อบต.บ้านเพ)

กรณีการก่อสร้างท่าเทียบเรือที่ทางส่วนกลางจัดบ่งก่อสร้างเข้ามานั้น ไม่เคยมีการทำประชาคมเพื่อฟังความคิดเห็นของชาวเกาะเลยว่าจะมีผลกระทบอะไรต่อพวกเขาบ้าง แม้แต่ผมซึ่งเป็นประธาน อบต. สมัยนั้น ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรง ยังไม่สามารถที่จะรู้ถึงรายละเอียดของโครงการได้เลย พอสร้างเสร็จแล้วเป็นยังไง ชาวประมงเรือเล็กไม่มีที่นำเรือขึ้นฝั่งเพราะถูกแย่งพื้นที่โดยท่าเรือของส่วนกลางไป ส่วนเรือท่องเที่ยวก็ไม่สามารถจอดที่ท่าเรือได้เต็มที่ เพราะน้ำตื้นและอยู่ใกล้หินโสโครกเกินไป เป็นการไม่คุ้มต้องงบประมาณของรัฐที่ลงทุนไป

2. ปัญหาขาดการประสานความร่วมมือและช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาครัฐและเอกชนยังพัฒนาในแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีการวางแผนพัฒนาร่วมกันทำให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้านตามมา ทั้งด้านบริการนักท่องเที่ยว เช่น บ้านพักที่จะรองรับ นักท่องเที่ยวมีไม่พอ ไม่สามารถขยายได้เพราะติดขัดกับปัญหาไม่มีเอกสารสิทธิ เป็นที่ในเขตอุทยานฯ ติดขัดกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติของทางอุทยานฯ ปัญหาการจัดสรรเงินรายได้จากการเก็บค่าผ่านทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานฯ คู่ท้องถิ่น ไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ด้านนี้แก่ทาง อบต. เพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาพื้นที่ ทางท้องถิ่นจึงมีรายได้ไม่พอเพียงที่จะใช้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในส่วนที่รับผิดชอบ

3. ปัญหาขาดกระบวนการแก้ปัญหาและการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดให้ตรงกัน ยังมีปัญหาที่ยังข้อยุติไม่ได้ในเรื่องเอกสารสิทธิครอบครองบางส่วนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน โดยประชาชนท้องถิ่นอ้างถึงเป็นพื้นที่ทำกินก่อนที่ทางภาครัฐจะประกาศเป็นเขตอุทยาน ส่วนทางอุทยานก็อ้างสิทธิครอบครองตามกฎหมาย จึงเป็นกรณีพิพาทระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งยังไม่มีผู้ตัดสินใจให้ข้อสรุปได้ที่แน่นอน จึงเป็นปัญหาในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ด ทำให้ทราบปัญหาดังนี้

1. ด้านคมนาคมขนส่ง

1.1 ถนน เส้นทางสำหรับใช้เดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวยังมีไม่ทั่วถึง

1.2 ทางเดินเท้า ยังไม่ได้รับการปรับแต่งริมสองข้างทางให้เหมาะสมแก่การ

คมนาคม

1.3 ท่าเรือ ยังขาดการควบคุมระบบการคมนาคมให้เป็นระเบียบ

2. ด้านการบริการบ้านพัก

จำนวนบ้านพักยังมีไม่พอเพียงต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการ จากการสำรวจพบว่าบนแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ดมีบ้านพักจำนวน 29 แห่ง จำนวนห้องพัก 1,121 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 2,082 คนต่อวัน

3. ด้านบริการอาหารและเครื่องดื่ม

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาทางด้านบริการอาหารและเครื่องดื่ม ดังนี้

3.1 อัตราค่าบริการสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่นมาก ในอาหารและเครื่องดื่มประเภทเดียวกัน

3.2 มาตรฐานด้านความสะอาด สุขลักษณะอนามัย ยังไม่ได้รับการควบคุมมาตรฐานที่เพียงพอ

3.3 จำนวนร้านอาหารต่อจำนวนนักท่องเที่ยวยังไม่พอเพียง

4. ด้านบริการอื่น ๆ

เป็นประเด็นปัญหาในเรื่องของความพร้อมในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยว

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนงานและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเกาะเสม็ด ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ มีดังนี้

1.1 หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง

การพัฒนา การจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นการปรับปรุงแก้ไข การบำรุงรักษาและการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจทางท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี คงความสวยงาม ดังนั้นในการพัฒนาทุกฝ่ายควรมีการศึกษาวางแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้ง ภาครัฐ เอกชนและประชาชนในท้องถิ่น ปลูกฝังให้บุคลากรในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางท่องเที่ยว ควรมีการจัดระเบียบหรือการจัดการในเรื่องการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างเหมาะสม รูปแบบการบริหารจัดการ ควรมีลักษณะจัดตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมโดยประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน

1.2 ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง

ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดไว้ สรุปได้ว่า ควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเพิ่มงบประมาณเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งต้องมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบบนเกาะเสม็ดทั้งอุทยานและองค์การบริหารส่วนตำบล โดยกำหนดความรับผิดชอบให้ชัดเจนทั้งขอบเขตและรายได้จากค่าผ่านด่าน โดยอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาขอบเขตความรับผิดชอบ โดยเชิญรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมาเป็นผู้กำหนดข้อตกลง

1.3 มารยาท รักษา มาตา, เจ้าของธุรกิจโรงแรมบนเกาะเสม็ด

ควรมีแนวทางในการดูแลรักษา พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีประโยชน์สูงสุด ดังนั้นจึงควรจัดการดูแลรักษาความสะอาด เรื่องอุปโภคบริโภค ควรพัฒนาเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยว ควรจัดป้ายให้ความรู้และป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น รัฐบาลควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่สำหรับดูแลนักท่องเที่ยวหรือนำนักท่องเที่ยวดูปะการัง โดยการกำหนดระเบียบและเวลาในการดำน้ำที่เหมาะสม

1.4 วิจิตร พิทักษ์เขต, นักท่องเที่ยว

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดจะให้พัฒนาไปได้ดี สิ่งสำคัญที่สุดจะต้องจัดการด้านสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดมลภาวะกระทบการท่องเที่ยวเสียก่อน การแก้ไขปัญหาขยะ

และสิ่งปลูกปลูก น้ำเสีย จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ผู้ประกอบการและประชาชนบนเกาะเสม็ดร่วมกันรับผิดชอบ ควรมีระบบกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ มีถังขยะที่พอเพียง มีป้ายรณรงค์เรื่องรักษาความสะอาดและใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวด เพื่อควบคุมผู้ประกอบการบนเกาะเสม็ดและนักท่องเที่ยวที่ขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด

1.5 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวของเกาะเสม็ดโดยให้ความสำคัญในเรื่องการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ดังนั้นจึงควรประชาสัมพันธ์ โฆษณาให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากกว่านี้ เพราะจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชนและของจังหวัด นอกจากนี้ควรรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวบนเกาะ เส้นทางท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์และควรวางมาตรการการลงโทษผู้ที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง ควรจัดกิจกรรมรณรงค์การทำความสะอาดโดยการเก็บขยะบริเวณชายหาด และจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้คุณค่าของความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวด้านแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่เกาะเสม็ดได้ว่า ในการพัฒนาและปรับปรุงการท่องเที่ยวนั้น ควรจะทำความเข้าใจกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ ไม่ควรแปรสภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิมจนหมดสิ้น ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชนและประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาบริหารจัดการในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะมีผลต่อสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ควรปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมาย เพื่อให้การท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ ควรจัดทำโครงการต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ควรมีแนวทางในการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มและองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วม ดังนี้

1. สำรวจศักยภาพของประชาชน กลุ่มและองค์กร แล้วสรุปจัดทำเป็นรายงานที่ชี้ให้เห็นสภาพและความพร้อมตามประเภทของความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. สร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกัน ในลักษณะดังนี้

2.1 การจัดอาสาสมัคร โดยจัดให้มีกลุ่มอาสาสมัครการท่องเที่ยวขึ้น โดยสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้อาสาสมัครดำเนินการ เช่น การดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 การนำเสนอข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ควรเป็นไปในลักษณะที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสในการเสนอข้อมูล ข่าวสารและความคิดเห็นของแต่ละฝ่าย เพื่อเกิดความรู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

2.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยการประสานความร่วมมือระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องใกล้ชิดกัน

การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

แนวทางการจัดการด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ดนั้น ผู้วิจัย ได้ศึกษาจากแผน และความคิดเห็นของบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด ได้ดังนี้

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก จาก

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน พื้นที่ส่วนนี้ต้องไม่อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองของบุคคลใด ซึ่งทางอุทยานมีแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดระเบียบการใช้ประโยชน์อุทยานให้เหมาะสม โดยมีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (visitor center) เพื่อให้ความรู้และการศึกษาแก่นักท่องเที่ยว จัดทำสื่อหรือส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ และดำเนินการจำแนกเขตเพื่อการจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม
2. จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับการรักษาสภาพธรรมชาติ จัดทำถนนและเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ซึ่งต้องไม่ทำลายสภาพธรรมชาติ สนับสนุนการจัดทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจต่อธรรมชาติเพื่ออนุรักษ์ต่อไป
3. กำหนดให้มีระบบบริหารจัดการ เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นเข้าใจและร่วมตัดสินใจในโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่อาจกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพ

การพัฒนาบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งสำคัญต่อการส่งเสริม การท่องเที่ยว เพราะจะทำให้เกิดความประทับใจและช่วยให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวอีก รัฐบาลควรสนับสนุนปัจจัยเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว เพื่อบริการนักท่องเที่ยวให้ทั่วถึง เช่น ในด้านการจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อรับเรื่องร้องเรียนของนักท่องเที่ยวให้ทั่วถึง พัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งบนเกาะและสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตำราท่องเที่ยวจังหวัดระยอง

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้กำหนดแนวทางในด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยทางตำรวจท่องเที่ยวจะจัดตั้ง “ศูนย์อำนวยความสะดวกปลอดภัยนักท่องเที่ยว” ภารกิจหลักของศูนย์ คือ การรับเรื่องร้องเรียนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยแบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ

1. การรับเรื่องร้องเรียนเร่งด่วน กรณีนักท่องเที่ยวเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. การรับเรื่องร้องเรียน กรณีไม่ได้รับความยุติธรรมในการซื้อสินค้าและบริการ
3. การรับเรื่องร้องเรียน กรณีเกิดปัญหาด้านบริการ

ผู้ประกอบการ

เนื่องจากเกาะเสม็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้นิยมมาพักผ่อนเป็นจำนวนมาก การบริการด้านความสะดวกจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรมีการจัดเวรยามไว้เพื่ออำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตลอดเวลา สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่อันตรายควรมีป้ายเตือนเพื่อความปลอดภัย และป้ายข้อควรปฏิบัติหรือข้อห้ามต่าง ๆ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยให้ความสำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรพัฒนารูปแบบ การประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลายและสามารถเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลายมากขึ้น ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อบริการข้อมูลข่าวสารและข้อควรปฏิบัติแก่นักท่องเที่ยว
2. ด้านการคมนาคมขนส่ง จำเป็นต้องกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทั้งด้านการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมขนส่งบนเกาะ เรือโดยสาร และรถโดยสาร ให้มีมาตรฐาน มีความปลอดภัย ตรงต่อเวลาและรับผิดชอบต่อผู้โดยสาร
3. ด้านการบริการที่พัก การจัดการบริการด้านที่พัก ควรจัดให้มีมาตรฐานในการ รองรับบริการจากนักท่องเที่ยว ทั้งมาตรฐานทางด้านราคาและบริการ การกำหนดราคาควรให้มีความเหมาะสมกับสภาพที่พัก ควรจัดการด้านสาธารณูปโภคที่จำเป็นให้เพียงพอ เช่น น้ำดื่ม น้ำใช้ ห้องสุขาและที่พักจะต้องมีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวที่มาพัก สิ่งสำคัญที่สุด คือ ควรจัดให้มีรูปแบบ โครงสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่ส่งผลกระทบต่อทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดในด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ว่า ด้านคมนาคมขนส่ง ควรมีการปรับปรุงสภาพเส้นทางหรือพาหนะที่ใช้ให้มีความปลอดภัยอยู่เสมอ ที่พัก ควรจัดบริการให้พร้อม มีสาธารณูปโภคที่จำเป็นให้เพียงพอ ราคาเหมาะสมกับมาตรฐานของที่พัก ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว มีศูนย์อำนวยความสะดวกเพื่อดูแลนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง มีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ทั่วถึง มีศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวและมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เพื่อเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น

ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด

จากการที่ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบนเกาะเสม็ดที่ผ่านมา ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและทำให้กิจการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร กิจการนำเที่ยว และอื่น ๆ ขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย อันเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านลบและในด้านบวกต่อการท่องเที่ยว ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ

1. ทำให้เกิดอัตราการขยายตัวของภาคบริการเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ
2. ทำให้เกิดการขยายตัวของการค้า การบริการและการใช้พื้นที่ทรัพยากรอย่างมากมาย
3. ทำให้ประชากรในชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมีรายได้สูงขึ้น มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น
4. ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น
5. รายได้จากการท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเท่านั้น ชาวประมงพื้นบ้านจะได้รับรายได้เพิ่มเพียงเล็กน้อย

ด้านสังคม

1. การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาการบริการทางสังคมที่ดีขึ้น เป็นการกระตุ้นคุณภาพชีวิตของประชาชน
2. นักท่องเที่ยวนำเอาวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากวิถีชีวิตเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมใหม่ขึ้น และทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นด้วย
3. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การประกวดเทพีกระเทียม ทำให้คุณค่าความสำคัญในวัฒนธรรมของชุมชนลดน้อยถอยลง

ด้านสิ่งแวดล้อม

1. ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ทั้งโดยนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่ไม่รู้คุณค่าและความสำคัญของทรัพยากร เช่น การทำลายแหล่งปะการัง และการรुकกล้าชายหาดจากโรงแรม เป็นต้น

2. การเพิ่มจำนวนประชากรในแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลาย เกิดปัญหาขยะ น้ำเสีย

3. การบริการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุให้เกิดการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ในการสร้างธุรกิจท่องเที่ยว โดยไม่มองถึงผลเสียในระยะยาวจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจการการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด เป็นสิ่งที่เคยเกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวแห่งอื่น ๆ ในประเทศมาแล้ว ดังนั้นหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันรักษาสมดุลระหว่างอิทธิพลของกิจการการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม โดยการใช้มาตรการและวิธีการดำเนินการที่เป็นระบบและมีแบบแผนเพื่อรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้งานได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว” จากการศึกษาปรากฏผลสรุปได้ว่า

1. สภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด จากการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวที่น่าสนใจศึกษาอยู่ 3 ด้านได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านนักท่องเที่ยวและด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว เกาะเสม็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกลุ่มใช้ประโยชน์ร่วมกันหลายกลุ่ม ยังขาดความชัดเจนในสิทธิการครอบครองดูแลพื้นที่ระหว่างกรมป่าไม้และองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ประสบปัญหาพอสรุปได้ดังนี้

1.1.1 ปัญหาการบุกรุกครอบครองพื้นที่อุทยาน โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด

1.1.2 ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดจากนักท่องเที่ยว

1.1.3 ปัญหาสภาพแวดล้อมจากขยะ สิ่งปฏิกูล ที่เกิดจากผู้ประกอบการธุรกิจและนักท่องเที่ยว

1.2 ด้านนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในเกาะเสม็ด มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีความหลากหลายในวัฒนธรรม มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหากระทบกับการท่องเที่ยว ดังนี้

1.2.1 ขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว

1.2.2 ขาดการอนุรักษ์และหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติจากแหล่งท่องเที่ยว

1.2.3 ขาดความรู้ความเข้าใจขณะปฏิบัติตนขณะท่องเที่ยว

1.3 ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพปัญหาด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย การบริการด้านคมนาคมขนส่ง การบริการด้านที่พัก การบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มและการบริการด้านอื่น ๆ พอสรุปปัญหาได้ดังนี้

1.3.1 ด้านคมนาคมขนส่ง

1.3.1.1 ความปลอดภัยในการเดินทางไม่พอเพียง

1.3.1.2 มาตรฐานของยานพาหนะขนส่งน้อย

1.3.1.3 ความรับผิดชอบต่อผู้โดยสาร

1.3.2 ด้านการบริการที่พัก

1.3.2.1 จำนวนบ้านพักไม่พอเพียงต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

1.3.2.2 อัตราค่าบริการสูงเกิน

1.3.2.3 มาตรฐานการให้บริการยังต่ำอยู่

1.3.3 ด้านอาหารและเครื่องดื่ม

1.3.3.1 อัตราค่าบริการสูงเกิน

1.3.3.2 อนามัยความสะอาดของสินค้าไม่เพียงพอ

1.3.4 ด้านบริการอื่นๆ

1.3.4.1 ขาดการประชาสัมพันธ์ที่พอเพียง

1.3.4.2 การบริการสาธารณูปโภคไม่พอเพียง

1.3.4.3 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่เกาะเสม็ด จากการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่เกาะเสม็ดมีส่วนที่น่าสนใจศึกษา 2 ด้าน คือ ด้านแหล่งท่องเที่ยวและด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีแนวทางดังนี้

2.1.1 พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู

2.1.2 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชนและประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

2.1.3 ปรับปรุงกฎ ระเบียบ เพื่อให้การท่องเที่ยวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.4 จัดทำโครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยว

2.2 ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.2.1 ด้านการคมนาคมขนส่ง มีการปรับปรุงและตรวจสอบสภาพเส้นทางหรือพาหนะในการเดินทางให้พร้อมและปลอดภัยอยู่เสมอ

2.2.2 ด้านที่พัก จัดบริการด้านที่พักให้พร้อม มีสาธารณูปโภคเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว มีมาตรฐานด้านคุณภาพ ราคาและความสะอาด

2.2.3 จัดทำศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวในหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ควรมีเอกสารสำหรับแจกนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ท่องเที่ยว

2.2.4 จัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

สภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดนั้น แบ่งเป็นประเด็นที่สำคัญได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

เกาะเสม็ดมีปัญหาขัดแย้งในสิทธิการครอบครองพื้นที่ระหว่างกรมป่าไม้ คือ อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด กับประชาชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บนเกาะเสม็ด ในเรื่อง เอกสารสิทธิที่ทำกินซึ่งยังหาข้อยุติไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยาจาก ขยะสิ่งปฏิกูล เพราะหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถเข้าไปจัดระเบียบวางกฎเกณฑ์ได้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากบ้านพัก ร้านอาหารบนเกาะเสม็ด ยังขาดระบบการบำบัดน้ำเสีย ก่อให้เกิดมลพิษ เพราะขาดหน่วยงานที่เข้าไปใช้ตัวบทกฎหมายเพื่อควบคุมในการทิ้งน้ำเสียจาก การประกอบธุรกิจ

2. ด้านนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวบนเกาะเสม็ดมีจำนวนมาก ทำให้มีความแตกต่างกันใน ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและระดับการศึกษา ทำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งปกติมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย อาศัยธรรมชาติและเกี่ยว กันระหว่างคนกับธรรมชาติไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและค่านิยมคนเมืองจากนัก ท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งในสังคมเพิ่มขึ้น ทั้งยังมีความแตกต่างจากเป้าหมายใน กิจกรรม จากนักท่องเที่ยวระหว่างชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยมักจัด กิจกรรมการ ท่องเที่ยวแบบกลุ่ม ชอบสนุกสนานรื่นเริง เช่น การร้องเพลง การเล่นเกมส์ ส่วนน้อยมากที่จะเข้า มาเพื่อชมความงามตามธรรมชาติหรือมาเที่ยวเพื่อศึกษาธรรมชาติ เป็นสาเหตุให้เกิดมลภาวะสิ่งแวดล้อมจากการทำกิจกรรม เช่น ขยะมูลฝอย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจะชอบความอิสระ ศึกษาธรรมชาติอย่างเงียบ ๆ ชอบอนุรักษ์ความสะอาด ซึ่งจะเห็นความแตกต่างและพบสภาพ ปัญหาได้อย่างชัดเจน

3. ด้านการบริการและอำนาจความสะดวก

จากข้อมูลด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก จะพบปัญหาด้านมาตรฐานและประสิทธิภาพการให้บริการ เช่น

3.1 มาตรฐานและความปลอดภัยในเรื่องข้ามฟากยังไม่เพียงพอ เช่น ขนาดเรือไม่เหมาะสมกับจำนวนผู้โดยสารหรือเสื้อชูชีพไม่พอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

3.2 อัตราค่าบริการบ้านพักสูงเกินควรจะเป็น ไม่เหมาะสมกับการบริการ ส่วนมากจะเป็นเรื่องน้ำและไฟฟ้ามีไม่พอเพียง

3.3 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวมีไม่พอเพียง เช่น ป้ายบอกทางหรือเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว

ปัจจัยจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี การท่องเที่ยวในเกาะเสม็ดจึงจะพัฒนาไปในทางที่ดีได้

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่เกาะเสม็ด

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

จากข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในด้านแหล่งท่องเที่ยว มีแนวทางดังนี้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ กำหนดแนวทางพัฒนาโดยการสำรวจและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว วางแผนปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้พ้นจากสภาพเสื่อมโทรม อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมาย เพื่อใช้ควบคุมนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และจัดทำโครงการที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้แก่นักท่องเที่ยว

2. ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

จากข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก มีแนวทางดังนี้

หน่วยงานที่รับผิดชอบสร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จัดระบบข้อมูลข่าวสารให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกแหล่งท่องเที่ยว จัดสร้างและบำรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น เส้นทางคมนาคม น้ำ ไฟฟ้า ให้พอเพียง จัดทำโครงการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างความรับผิดชอบและไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงผลได้ผลเสียในระยะยาวที่จะกระทบต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด สร้างมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งจากภัยจาก

การท่องเที่ยวและจากมิจอาชีพ โดยสร้างความร่วมมือกับตำรวจท่องเที่ยว ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสร้างศูนย์ดูแลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวบนแหล่งท่องเที่ยวเกาะเสม็ด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวพื้นที่เกาะเสม็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ หากเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปโดยขาดการควบคุม อาจเกิดความเสี่ยงที่ไม่อาจสร้างทดแทนได้ การเพิ่มขึ้นของบริการด้านท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ซึ่งจำเป็นต้องมีการขยายขนาดการใช้ที่ดินเพิ่ม จะเป็นผลให้ที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดต้องถูกแบ่งแยกมาใช้ในกิจกรรมเหล่านี้มากขึ้น

1.2 ควรกำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจน จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด หลีกเลียง หรืองดเว้นการปล่อยให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวนและพื้นตัวได้ยาก

1.3 มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแล รักษาสภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน ให้ความรู้และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่กันไป

1.4 กำกับดูแลให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ.ธุรกิจนำเที่ยว รวมทั้งผลักดันให้มีการกวดขันให้มาตรฐานต่าง ๆ ในการให้บริการและคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดไป

1.5 สนับสนุนการจัดตั้งขั้วความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบองค์กรหรือคณะกรรมการ โดยให้องค์กรมีขอบเขตในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระ ภายใต้กรอบในการจัดการแต่ละระดับ

1.6 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานรัฐให้สามารถร่วมมือและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

1.7 สนับสนุนให้การบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยภาคเอกชนหรือประชาชน โดยองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้ให้มีกรอบการพัฒนาด้านการบริการที่มีขนาด รูปแบบ และคุณภาพการบริการตามมาตรฐานที่กำหนด

2. ข้อเสนอแนะทางด้านปฏิบัติการ

2.1 จัดอบรมวิธีการจัดการการท่องเที่ยวแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงวิธีการจัดการที่เหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

2.2 จัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยว เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากกลุ่มธุรกิจเอกชน กลุ่มองค์กรประชาชน กลุ่มผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวและ กลุ่มนักท่องเที่ยว

2.3 สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวโดยการจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการท่องเที่ยวสู่ภาคธุรกิจ เอกชน

2.4 สนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน หรือเส้นทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยว

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยครั้งต่อไปในสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว อาจศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นมาตรการที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยว หรืออาจขยายขอบเขต การศึกษาให้กว้างขึ้นไปสู่ระดับภาค เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัด ต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร

งานวิจัยนี้มุ่งหวังให้เป็นงานวิจัยเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะและส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย ให้คนไทยได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักและทฤษฎีของการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้นิยมท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น การที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกได้ การท่องเที่ยวภายในจะต้องประสบความสำเร็จเสียก่อน ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้คงมีประโยชน์ ต่อการศึกษา ค้นคว้าวิจัยและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. (2542). *แผนแม่บทการจัดการพื้นที่*. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.
- กองวางแผนโครงการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540 ก). *บทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ*. ใน *รายงานผลการดำเนินงาน*. (หน้า 12). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2540 ข). *บทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ*. ใน *รายงานผลการดำเนินงาน*. (หน้า 16-17). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). *คู่มือการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ดิน ปรัชญาพฤทธ์. (2527). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- ทวิวงศ์ ศรีบุรี. (2538). *การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2533). *องค์การและการบริหารการศึกษาการจัดการแผนใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปก แก้วกาญจน์ และ สมพร ชุมทอง. (2532). *ผลกระทบจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่ออาชีพและเศรษฐกิจของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เพื่อนธรรมชาติ. (2537). *เอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ
- ราชกิจจานุเบกษา. (2537). *พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537*. กรุงเทพฯ
- วรรณพร วณิชชานุกร. (2540). *นิเวศท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: ทรรปณ์ศิลป์.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2539). *การบริหารการมีส่วนร่วมกรณีศึกษาโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

- _____ . (2541). *โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- _____ . (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: แอลทีเพรส.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540 ก). *web dictionary*.
กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- _____ . (2540 ข). *การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ*.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- सानนท์ สมศรี. (2532). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อนุศักดิ์ เป้าบุญปรุง. (2542). *การวิเคราะห์แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาเฉพาะกรณีหาดแม่รำพึง อำเภอเมืองระยอง*. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วนอุทยานแห่งชาติ. (2539). *การศึกษากำหนดแนวทางควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเต่า*.
กรุงเทพฯ: วนอุทยานแห่งชาติ.
- Anthony, W. P. (1981). *Reading mass addison wesley*. publishing company.
- Eber. (1993). *Brundtland report*. London Pergamen press ltd.
- Hector Ceballos – Lasrain. (1990). *The landscapes of tourism*. Univ.Karsas Sci.Bell 4(8).
- McIntosh & Goeldner. (1984). *A dictionary of poirlica analysis*. Great Britain: Longwan.
- The Eco-tourism Society. (1991). *Valentine. peter S*. tourism management 14 (April, 1993).

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ก

Burapha University

แบบสอบถาม

สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว ศึกษากรณี พื้นที่เกาะเสม็ด ต.เทพ อ.เมือง จ.ระยอง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษางานวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา จัดทำเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในสภาพปัญหาที่กระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเสม็ด และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษางานวิจัยและประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม จึงขอความร่วมมือจากท่านช่วยแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กรุณาเติมข้อความในช่องว่างให้สมบูรณ์

ชื่อ-นามสกุล (นาย/นาง/นางสาว)

อายุ..... ปี

จบการศึกษาระดับ.....

อาชีพ.....

รายได้ (ต่อเดือน)..... บาท

ตำแหน่งปัจจุบัน (ถ้ามี).....

ประเภทกิจการ.....

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด

ท่านพบสภาพปัญหาจากการท่องเที่ยวในหัวข้อต่อไปนี้อย่างไร โปรดอธิบาย

1. การเดินทาง (สู่เกาะ/ในเกาะ).....

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (ห้องน้ำ/การประชาสัมพันธ์/อื่นๆ).....

3. ความปลอดภัย (จากอุบัติเหตุ/มิจฉาชีพ).....

.....

.....

4. สภาพแวดล้อม (ขยะ/น้ำเสีย/สิ่งปลูกสร้าง).....

.....

.....

5. การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานราชการ (เจ้าหน้าที่อุทยาน/ตำรวจท่องเที่ยว).....

.....

.....

6. อัตราค่าบริการของหน่วยงานราชการ (ค่าธรรมเนียมในการเข้าอุทยานของกรมป่าไม้).....

.....

.....

7. ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว (บังกะโล/โรงแรม/ร้านอาหาร).....

.....

.....

8. อัตราค่าบริการของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด

ท่านคิดว่าสาเหตุจากสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดอย่างไร

1. สภาพเศรษฐกิจ.....

.....

.....

2. สภาพสังคม.....

.....

.....

3. สภาพสิ่งแวดล้อม.....

.....

.....

4. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม.....

.....

.....

5. ผู้ประกอบการธุรกิจบนเกาะเสม็ดดำเนินกิจการมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 แนวทางแก้ไข

จากสภาพปัญหาและผลกระทบที่มีต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด ท่านมีแนวทางที่จะแก้ไขอย่างไร

แนวทางแก้ไข.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาและผลกระทบที่มีต่อการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด ท่านมีข้อเสนอแนะ
อย่างไร

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ข

Burapha University

แบบสัมภาษณ์

สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว ศึกษารณิ พื้นที่เกาะเสม็ด ต.เพ อ.เมือง จ.ระยอง

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษางานวิจัยของนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา จัดทำเพื่อรวบรวมข้อมูลในสภาพปัญหาและแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยและประโยชน์ต่อสังคม โดยส่วนร่วม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ - นามสกุล

ตำแหน่ง

ประเภทกิจการ

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข

1. ด้านแหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านนักท่องเที่ยว

3. ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

4. ด้านการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ค

รายชื่อบังกะโลและจำนวนห้องพักบนเกาะเสม็ด

ลำดับที่	ชื่อบังกะโล	สถานที่ตั้ง	จำนวนห้องพัก (ห้อง)	จำนวนผู้เข้าพัก (คน)
1	ไฟแอบเบิลบีช บังกะโล	อ่าวลูกโยน	24	48
2	บานานา บีช	อ่าวลูกโยน	20	40
3	โดมอน บีช รีสอร์ท	หาดทรายแก้ว	97	388
4	ทรายแก้ววิลล่า	หาดทรายแก้ว	70	200
5	พลอยทะเล	หาดทรายแก้ว	25	50
6	ไวท์แซนด์ บังกะโล	หาดทรายแก้ว	70	250
7	นากกะ บังกะโล	อ่าวไผ่	26	52
8	ดีอกลิคเต็ลฮัท	อ่าวไผ่	35	70
9	เจ็บบ	อ่าวไผ่	17	34
10	อ่าวไผ่ ฮัท	อ่าวไผ่	63	250
11	ซี บีช	อ่าวไผ่	60	120
12	ซิลเวอร์ แซนด์	อ่าวไผ่	35	70
13	เสม็ด วิลล่า	อ่าวไผ่	28	60
14	พุทรา	อ่าวพุทรา	20	60
15	ทับทิม	อ่าวทับทิม	75	250
16	วันเดอร์แลนด์ รีสอร์ท	อ่าวนวล	40	72
17	ธารตะวัน	อ่าวอ้อ	15	30
18	เสม็ดคาบาน่า	อ่าววงเดือน	15	40
19	มาลินู	อ่าววงเดือน	58	100
20	ซีฮอร์ส	อ่าววงเดือน	30	80
21	วงเดือน รีสอร์ท	อ่าววงเดือน	54	120
22	วงเดือน วิลล่า	อ่าววงเดือน	54	200
23	หาดแสงเทียน	อ่าวเทียน	14	60
24	ลุงดำ	อ่าวเทียน	29	58
25	เสม็ดวิลล์	อ่าวหวาย	63	126
26	อ่าวกิวคอร์ตบีช	อ่าวกิว	17	34
27	อ่าวพร้าวรีสอร์ท	อ่าวพร้าว	38	90
28	โคม	อ่าวพร้าว	23	100
29	หาดสวรรค์	อ่าวพร้าว	6	30

วิธีกำจัดขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากโต๊ะต่าง ๆ

ลำดับ	ชื่อโต๊ะ	ประเภทโต๊ะ	วิธีการกำจัดขยะ		หมายเหตุ
			ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
1	โต๊ะไม้	ไม้	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
2	โต๊ะพลาสติก	พลาสติก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
3	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
4	โต๊ะไม้	ไม้	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
5	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
6	โต๊ะพลาสติก	พลาสติก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
7	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
8	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
9	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
10	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
11	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
12	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
13	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
14	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
15	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	
16	โต๊ะเหล็ก	เหล็ก	ขยะอินทรีย์	ขยะทั่วไป	

วิธีการพิเศษและหน้าที่พิเศษของกิ่งไม้ต่าง ๆ

ลำดับ	ชื่อไม้เถา ไผ่	การใช้ประโยชน์	สารสำคัญในไม้		หมายเหตุ
			สารสำคัญในเนื้อไม้	สารสำคัญในเปลือก	
17	ช. เจริญใจ	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ	
18	เขม็ดลายขาว	ใช้แก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ	สมุนไพรที่ปลูกในไร่
19	ไม้ปู้	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ	
20	ช. ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
21	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
22	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
23	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
24	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
25	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
26	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
27	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
28	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	
29	ไม้ยี่สิบสี่	เป็นยาแก้ปวด	บอมน้ำ, บอมน้ำ	บอมน้ำ, บอมน้ำ	

สถิติที่เกี่ยวกับที่ยื่นเข้าไปของศตวรรษแห่งชาติภายใต้ศตวรรษที่ ๙-หมู่เกาะเดนมาร์ก

ปี พ.ศ.	ปริมาณเงินกัญชา						รวมทั้งหมด
	ไป-กลับ		ข้าม		รวมเข้า	รวมขาออก	
	ขาเข้า	ขาออก	ขาเข้า	ขาออก			
๒๕๓๕	๓๕,๗๗๑	๗,๕๗๑	๑๑๑,๑๐๑	๑๘,๖๒๔	๑๖๖,๕๗๕	๒๖,๒๙๖	๑๙๓,๐๖๗
๒๕๓๖	๓๒๖,๐๗๕	๑๖,๘๘๐	๑๖,๓๕๕	๓๓,๗๗๙	๓๕๙,๕๐๙	๔๑,๖๖๕	๒๖๗,๘๔๔
๒๕๓๗	๓๑๔,๑๙๗	๓๒,๓๙๕	๑๑๖,๘๐๕	๓๓,๓๓๗	๒๓๑,๓๙๗	๖๖,๗๑๙	๒๙๘,๑๑๖
๒๕๓๘	๑๗,๔๑๘	๓๓,๓๖๘	๑๓๑,๑๘๖	๒๑,๖๖๖	๒๓๖,๐๓๘	๕๑,๐๗๗	๒๘๗,๑๑๖
๒๕๓๙	๑๑,๕๖๗	๒๒,๒๐๗	๑๒๖,๑๖๕	๒๐,๒๕๑	๒๐๖,๗๓๐	๔๒,๔๕๘	๒๔๙,๑๘๘
๒๕๔๐	๑๔,๕๕๐	๑๕,๗๕๔	๑๕๗,๑๖๐	๒๑,๑๓๕	๒๑๓,๕๙๙	๓๖,๕๖๙	๒๕๐,๑๖๘
๒๕๔๑	๗๕,๕๕๓	๒๐,๓๓๗	๑๕๕,๑๕๙	๒๓,๕๖๙	๒๐๓,๑๒๕	๔๓,๓๓๖	๒๔๖,๔๖๑
๒๕๔๒	๑๐๕,๑๐๐	๔๓,๗๗๑	๑๖๗,๔๕๖	๒๕,๓๐๑	๒๓๖,๓๓๓	๖๙,๐๗๗	๓๐๕,๔๑๐
๒๕๔๓	๑๕,๐๘๙	๒๕,๓๓๐	๑๔๒,๒๕๐	๒๐,๒๕๑	๑๘๖,๙๒๐	๔๘,๔๗๑	๒๓๕,๓๙๑
๒๕๔๔	๑๐,๒๐๔	๕๐,๗๓๙	๑๐๖,๘๙๔	๓๐,๓๗๐	๑๘๗,๘๖๘	๕๗,๖๑๙	๒๔๕,๔๘๗

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
แห่งชาติเขาแหลมหญ้า-
หมู่เกาะเสม็ด

ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- ไม่ได้รับการศึกษา	14	3.85
- จบชั้นประถมศึกษา	301	82.69
- จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	33	9.07
- จบอาชีวศึกษา	8	2.20
- สูงกว่าระดับอาชีวศึกษา	8	2.20
รวม	364	100.0

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและสาเหตุของการย้ายถิ่นของครัวเรือนที่ทำการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
แห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน/การย้ายถิ่น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน		
- เกิดที่นี่	239	65.66
- อพยพมาจากหมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน	17	4.67
- อพยพมาจากตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน	15	4.12
- อพยพมาจากอำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน	24	6.59
- อพยพมาจากจังหวัดอื่นในภาคเดียวกัน	35	62
- อพยพมาจากจังหวัดอื่นในภาคอื่น	34	9.34
รวม	364	100.0
สาเหตุการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย		
- ญาติหรือเพื่อนฝูงแนะนำ	42	11.54
- แต่งงานกับคนในหมู่บ้านนี้	99	27.20
- มาซื้อที่ดินเพื่อทำกินในหมู่บ้าน	38	10.44
- มาจับจองที่ดินเพื่อทำกินในหมู่บ้าน	39	10.71
- มารับจ้างทำงาน	53	14.56
- อยู่ที่เคยขัดแย้งกับผู้อื่น	34	9.34
- อื่น ๆ	59	16.21
รวม	364	100.0

การประกอบอาชีพของครัวเรือนที่ทำการศึกษา บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-
หมู่เกาะเสม็ด

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- รับราชการ	53	11.02
- ค้าขาย	117	24.32
- ทำการเกษตร	87	18.09
- ทำการประมง	38	7.90
- รับจ้าง	186	38.67
รวม	481	100.0

หมายเหตุ ราษฎรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพมากกว่า 1 อย่างใน 1 ครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช้แรงงานได้ของครัวเรือนที่ทำการศึกษา
บริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานได้	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- ไม่มี	9	2.47
- 1 คน	116	31.87
- 2 คน	131	35.99
- 3 คน	51	14.01
- 4 คน	22	6.04
- 5 คนขึ้นไป	25	6.87
- ไม่ระบุ	10	2.75
รวม	364	100.0

ลักษณะที่ดินในครอบครอง จำนวนแปลงที่ดินครอบครองและจำนวนเนื้อที่ครอบครองของครัว
เรือนที่ทำการศึกษานานาชาติวิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

ลักษณะการถือครองที่ดิน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ที่ดินในครอบครอง		
- มีที่ดินในครอบครอง	291	79.95
- ไม่มีที่ดินแต่เช่าที่ทำกินพื้นที่ 0-5 ไร่	51	14.01
- ไม่มีที่ดินแต่เช่าที่ทำกินพื้นที่ 6-10 ไร่	0	0
- ไม่มีที่ดินแต่เช่าที่ทำกินพื้นที่ 10 ไร่ขึ้นไป	1	0.27
- ไม่มีโดยอาศัยผู้อื่นอยู่	16	4.40
- ไม่ระบุ	5	1.37
รวม	364	100.0
จำนวนแปลงที่ดินครอบครอง		
- 1 แปลง	247	67.86
- 2 แปลง	53	14.56
- 3 แปลง	17	4.67
- 3 แปลงขึ้นไป	9	2.47
- ไม่ระบุ	38	10.44
รวม	364	100.0
จำนวนเนื้อที่ที่ครอบครอง		
- 0-5 ไร่	229	62.91
- 6-10 ไร่	45	12.36
- 11-50 ไร่	42	11.54
- 50 ไร่ขึ้นไป	1	0.27
- ไม่ระบุ	47	12.91
รวม	364	100.0

ความใกล้ไกลของพื้นที่ทำกินหรือที่อยู่อาศัยจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติของครัวเรือนที่ทำการ
ศึกษาบริเวณรอบอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

สภาพ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- ไม่อยู่ใกล้	88	24.18
- อยู่ติดแนวเขตอุทยานแห่งชาติ	41	11.26
- อยู่ห่างจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติ 2-5 กม.	134	36.81
- อยู่ห่างจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติ 6-10 กม.	7	1.92
- อยู่ห่างจากแนวเขตอุทยานแห่งชาติ 10 กม. ขึ้นไป	43	11.81
- อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ	23	6.32
- ไม่ระบุ	28	7.69
รวม	364	100.0

การรับทราบกฎระเบียบข้อห้ามของอุทยานแห่งชาติของครัวเรือนที่ทำการศึกษารอบอุทยาน
แห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

การรับทราบกฎระเบียบข้อห้าม ของอุทยานแห่งชาติ	รู้	ไม่รู้	ไม่ออกความเห็น
- ห้ามบุกรุกพื้นที่ป่าไม้หรือตัดไม้	60.71 (221)	37.63 (137)	1.65 (6)
- ห้ามเก็บของป่า ล่าสัตว์ป่า	27.20 (99)	71.98 (262)	0.82 (3)
- ห้ามนำของป่า/สัตว์ป่าไปใช้หรือ บริโภค	24.73 (90)	70.33 (256)	4.95 (18)
- ห้ามนำของป่า/สัตว์ป่าไปขาย	25.55 (93)	72.25 (263)	2.20 (8)
- ห้ามดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อหาผล ประโยชน์เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้า หน้าที่	23.90 (87)	74.45 (271)	1.65 (6)
- ห้ามเคลื่อนย้ายหลักเขต ลบป้ายหรือ เครื่องหมายอื่น ๆ ของอุทยานแห่งชาติ	25.55 (93)	73.08 (266)	1.37 (5)

ประวัติย่อของผู้เขียนปัญหาพิเศษ

ชื่อ-สกุล นายสมักร ละเกิงสุข
วัน เดือน ปี เกิด 2 ตุลาคม 2504
สถานที่เกิด จังหวัดระยอง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 157 หมู่ 2 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ตำแหน่งและประวัติการทำงาน

พ.ศ.2537 – 2540 กรรมการสุขาภิบาลตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
พ.ศ.2543 – 2545 สมาชิกสภาเทศบาลตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
พ.ศ.2545 – ปัจจุบัน เจ้าของโรงแรม ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วุฒิการศึกษา

พ.ศ.2542 ศิลปศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี
พ.ศ.2545 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป)
มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี